DETERMINANTE POTRAŽNJE ZA ALKOHOLNIM PIĆIMA: CASE STUDY STUDENTI EFST-a

Blažević, Velentina

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:124:501771

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

Repository / Repozitorij:

REFST - Repository of Economics faculty in Split

zir.nsk.hr

UNIVERSITY OF SPLIT

dabar

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE U SPLITU

EKONOMSKI FAKULTET

DIPLOMSKI RAD

DETERMINANTE POTRAŽNJE ZA ALKOHOLNIM PIĆIMA: CASE STUDY STUDENTI EFST-a

Mentor:

Izv.prof.dr.sc.JosipaVišić

Student:

Valentina Blažević, 2182734

Split, lipanj 2020.

SADRŽAJ:

1.UVOD 1

1.1.Problem istraživanja 1

1.2.Predmet istraživanja 2

1.3.Istraživačke hipoteze 2

1.4. Ciljevi istraživanja 5

1.5. Metode istraživanja 6

1.6. Sadržaj rada 6

2.POTRAŽNJA 8

2.1. Definicija i zakon potražnje 8

2.2. Determinante potražnje 9

2.3. Elastičnost potražnje 10

3.ALKOHOL 15

3.1. Alkohol kroz povijest 15

3.2. Potrošnja alkohola u svijetu 15

3.3. Problemi povezani s alkoholom 20

3.4. Alkohol i studenti 21

3.4.1. Zašto studenti piju? 21

3.4.2. Konzumacija alkohola u Hrvatskoj 22

4.EMPIRIJSKO ISTRAŽIVANJE 24

4.1. Metodologija istraživanja 24

4.2. Rezultati provedenog istraživanja 24

4.3. Testiranje hipoteza 29

4.4. Osvrt na provedeno istraživanje 39

5.ZAKLJUČAK 42

LITERATURA 43

PRILOZI 46

POPIS GRAFIKONA I TABLICA 52

SAŽETAK 54

SUMMARY 54

1. UVOD

1.1. Problem istraživanja

Konzumacija alkohola je normalna pojava među svim narodima i kulturama koja seže u daleku prošlost. Naime, povjesničari su pronašli još na zapisima drevnih civilizacija Egipta, Babilona i Kine navode o uporabi alkoholnih pića.

Industrija alkoholnih pića koju čine industrija vina, industrija piva te industrija žestokih pića, značajno doprinosi ekonomijama diljem svijeta, što se obično promatra preko doprinosa bruto domaćem proizvodu i zapošljavanju. Tako je, primjerice, industrija alkoholnih pića u SAD-u zaslužna za preko 400 milijardi dolara ekonomske aktivnosti i za preko 3,9 milijuna poslova(Cappelli i sur., 2014), dok, primjerice, u Hrvatskoj, industrija alkoholnih pića (zajedno s bezalkoholnim pićima), zapošljava oko 4 tisuće ljudi i ima udio u BDP-u Hrvatske od 0,7% (https://www.eizg.hr/userdocsimages/publikacije/serijske-publikacije/sektorske-analize/SA_hrana-2018.pdf).

Unatoč doprinosu kojeg ima, industrija alkoholnih pića, preciznije alkohol, nema tretman kao i ostala potrošačka dobra, prvenstveno zbog različitih negativnih posljedica povezanih s njegovom potrošnjom, a koje se, između ostalog, odnose na nasilje (ubojstva i samoubojstva), smrtnost (od trovanja alkoholom i nesreća povezanih s konzumacijom alkohola)te životni vijek (Andrienko i Nemtsov, 2005). Negativne posljedice alkohola su ponekad toliko velike da premašuju ekonomske koristi zabilježene na razini države, kao što je slučaj u SAD-u, gdje državna vlada troši 500 milijardi dolara godišnje na probleme povezane sa zlouporabom alkohola (Center on addiction, 2018). Stoga, na razini država, poduzimaju se različite inicijative kako bi se potrošnja alkohola ipak smanjila. Najčešće je to visoko oporezivanje pa je, primjerice, u Hrvatskoj alkohol oporezivan čak tri puta, od proizvođača putem trošarina te od prodavača na veliko i malo putem PDV-a i poreza na potrošnju.

1.2. Predmet istraživanja

Predmet ovog istraživanja je spoznati determinante potražnje za alkoholnim pićima među studentima Ekonomskog fakulteta u Splitu. Studenti su namjerno odabrani za uzorak istraživanja, i to iz nekoliko razloga. Istraživanje provedeno 2014. godine, a koje je proveo Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet u Zagrebu uz podršku Ureda za suzbijanje zlouporabe droga, pokazalo je da od 1.880 anketiranih studenata u dobi od 19 do 41 godine, čak 1.718 njih učestalo pije (Vukadin i sur., 2014). Novije istraživanje, tzv. ESPAD[1] istraživanje pokazalo je da je Hrvatska jedina zemlja iz uzorka u kojoj se potrošnja alkohola kroz vrijeme povećavala među studentskom populacijom(WHO, 2017). Ovakav trend konzumacije alkohola među mlađom populacijom u Hrvatskoj razlog je za zabrinutost, prvenstveno zbog svih ranije navedenih negativnih posljedica povezanih uz konzumaciju alkohola. Iz ovog razloga čini se važnim proučiti koje su to determinante koje kod studenata utječu na potražnju za alkoholnim pićima.

Ranije navedeni eksterni troškovi povezani s konzumacijom alkohola mogu biti karakteristični za sve osobe, neovisno o kojem segmentu populacije je riječ. Međutim, postoji razlog zbog kojeg se istraživanje upravo nad uzorkom studenata čini još važnijim. Riječ je o vezi između konzumacije alkohola i akademskog uspjeha. Naime, postojeća istraživanja pokazala su kako konzumacija alkohola ima negativan učinak na akademski uspjeh (Upcraft, 2002). Budući da je u Hrvatskoj visoko obrazovanje velikim dijelom javno financirano, u slučaju pretjerane konzumacije alkohola kod studenata, potencijalno dolazi do dvostrukih troškova, gdje se prvi odnose na sanaciju negativnih posljedica povezanih s pretjeranom konzumacijom alkohola, a drugi na rasipanje javnog novca za financiranje studija onih studenata koji zbog konzumiranja alkohola imaju loš akademski uspjeh.

1.3. Istraživačke hipoteze

U diplomskom radu testirano je ukupno sedam istraživačkih hipoteza, koje su bile podijeljene u dvije osnovne skupine:

[1] EuropeanSchoolSurvey On AlcoholandOtherDrugs - Europsko istraživanje o pušenju, pijenju alkohola i uzimanju droga

1. Sociodemografske i ekonomske determinante potražnje za alkoholnim pićima
2. Konzumacija alkoholnih pića i akademski uspjeh.

Prva skupina istraživačkih hipoteza bazirana je na determinantama za koje su postojeća istraživanja pokazala da su glavne determinante potražnje za alkoholnim pićima, uvažavajući odabrani uzorak istraživanja (studenti). To su spol, dohodak, cijene i socijalizacija.

H1: Ne postoji razlika u konzumaciji alkoholnih pića s obzirom na spol.

Ranija istraživanja koja su se bavila ovom problematikom pokazala su da je učestalost konzumacije alkohola veća kod studenata nego kod studentica (Engs, 1977; Trotter, 1982;Berkowitz i Perkins, 1986). Ovakvi rezultati dobiveni su na raznim sveučilištima diljemsvijeta, od SAD-a, i Kanade, preko Irske i Engleske, do Indije i Australije (Engs i Hanson, 1990). Ovakvi rezultati obično su bili pravdani tradicionalnim uvjerenjem kako je alkohol prije svega muška povlastica. Međutim, novija istraživanja (Davoren i sur., 2015) na ovu temu ne potvrđuju nalaze ranijih istraživanja, te ne pronalaze značajne razlike u konzumaciji alkoholnih pića s obzirom na spol. Tako su, primjerice, Hoeppner i sur. (2013) došli do rezultata kako će studentice vjerojatnije premašiti tjedne preporučene unose alkohola u odnosu na svoje muške kolege. Nadalje, Davoren i sur. (2015) nisu detektirali postojanje spolnog jaza u konzumaciji alkohola. Kao glavni razlozi rasta potrošnje alkohola kod žena u posljednje vrijeme, naročito studentica, navodi se uspon feminizma te općenito promjena uloge žena u društvu.

H2: Ne postoji razlika u konzumaciji alkoholnih pića s obzirom na dohodak.

Da će potražnja za nekim proizvodom koje nije nužno dobro opasti s padom dohotka, temeljnije ekonomski postulat. Međutim, uvjerljivi su razlozi zbog kojih ovo ne mora nužno vrijediti kada je u pitanju alkohol. Naime, kao što primjećuju Browning i Collado (2007), alkohol je dobro koje stvara naviku. U tom slučaju potražnja za alkoholom mogla bi biti stabilnija i manje osjetljivija na promjenu dohotka. Dodatno, kod studenata alkohol je normalna pojava u procesu socijalizacije, kao što su i pokazala i istraživanja provedena u Hrvatskoj, a koja su ranije spomenuta. Stoga, u slučaju pada dohotka potražnja za alkoholom može ostati ista, ali se pojedinci kod kojih je pao dohodak mogu „prebaciti“ na jeftinija alkoholna pića. Postojeća istraživanja pokazala su da se dohodovna elastičnost zaista razlikuje ovisno o vrsti pića koja je uzeta u razmatranje, pri čemu je elastičnost najveća kod žestica, a

najmanja kod piva (Nelson,2013). Stoga je odluka o (ne)prihvaćanju druge istraživačke hipoteze donijeta na osnovi testiranja triju pomoćnih hipoteza:

H2,1: Ne postoji razlika u konzumaciji piva s obzirom na dohodak.

H2,2: Ne postoji razlika u konzumaciji vina s obzirom na dohodak.

H2,3: Ne postoji razlika u konzumaciji žestica s obzirom na dohodak

H3: Ne postoji razlika u planiranom smanjenju potrošnje alkoholnih pića u slučaju rasta cijene pića, s obzirom na dohodak.

Treća istraživačka hipoteza u fokusu ima studente koji već konzumiraju alkohol, a pretpostavlja kako ne postoji razlika u planiranom smanjenju potrošnje alkoholnih pića u slučaju rasta cijene pića između studenata koji imaju različite razine dohotka. Drugim riječima, pretpostavka je daće u slučaju rasta cijene i oni s nižim i oni s višim razinama dohotka jednako biti nevoljni smanjiti potrošnju alkoholnih pića. Postavljanje hipoteze na ovaj način temeljeno je karakteristikama alkohola po kojima se alkohol razlikuje od svih ostalih potrošačkih dobara. Prije svega, alkohol je dobro koje stvara naviku (Browning i Collado, 2007). U ovom slučaju moguće je da je potražnja za alkoholom stabilnija za određeni segment populacije, kod kojih je stoga potrošnja manje osjetljiva na promjenu cijene. Ipak, budući da su dosadašnja istraživanja pokazala kako se cjenovne elastičnosti razlikuju ovisno o tome koja je vrsta alkohola u pitanju,treća hipoteza testirana je uz pomoć tri specifične hipoteze, po jedna za svaku vrstu alkoholnog pića:

H3,1: Ne postoji razlika u planiranom smanjenju potrošnje piva u slučaju rasta cijene piva s obzirom na dohodak.

H3,2: Ne postoji razlika u planiranom smanjenju potrošnje vina u slučaju rasta cijene vina s obzirom na dohodak.

H3,3: Ne postoji razlika u planiranom smanjenju potrošnje žestica u slučaju rasta cijene žestica s obzirom na dohodak.

H4: Postoji ovisnost između konzumacije alkohola i konzumacija alkoholnih pića od strane najbližih kolega.

Četvrta istraživačka hipoteza pretpostavlja da postoji ovisnost između konzumacije alkoholnih pića od strane ispitanika i konzumacije pića od strane njihovih najbližih kolega i prijatelja. Time se ovom hipotezom promatrao efekt socijalizacije. Naime, društveni život važan je aspekt studentskog života, te se može očekivati kako će oni studenti čiji najbliži kolege konzumiraju alkohol, također konzumirati alkohol.

Druga skupina istraživačkih hipoteza bavila se vezom između akademskog uspjeha i konzumacije alkohola. Motiv za bavljenjem ovim odnosom proizlazi iz postojećih istraživanja koja su, kao što je već ranije navedeno, pokazala kako se konzumacija alkohola kod studenata povezuje s propuštanjem nastave, zaostajanjem s gradivom, gubitkom memorije, manjkom koncentracije, te posljedično s lošijim akademskim uspjehom. Unutar ove skupine hipoteza, ukupno su testirane tri istraživačke hipoteze:

H5: Postoji razlika u akademskom uspjehu između studenata koji konzumiraju alkoholna pića i onih koji ne konzumiraju alkoholna pića.

H6: Postoji razlika u akademskom uspjehu s obzirom na učestalost konzumacije alkoholnih pića.

H7: Učestalost konzumacije vina i učestalost konzumacije žestica značajno djeluju na akademski uspjeh.

1.4. Ciljevi istraživanja

Na temelju analize postojeće literature postavljeni su ciljevi ovog istraživanja - spoznati koje su posljedice konzumacije alkohola kod studenata te je li potražnja za alkoholnim pićima drugačija u odnosu na potražnju za drugim dobrima. Nadalje, pregledom postojećih empirijskih istraživanja cilj je bio detektirati determinante potražnje za alkoholnim pićima među studentima. Navedeno je poslužilo kao podloga za izradu empirijskog dijela rada kojem je cilj bio spoznati determinante potražnje za alkoholnim pićima kod studenata Ekonomskog fakulteta u Splitu te uočiti eventualne razlike u determinantama kod studenata u drugim zemljama, a koje bi se mogle pripisati religijskim i kulturnim razlikama koje postoje između zemalja.

1.5. Metode istraživanja

Različite znanstvene metode korištene su pri izradi rada. Pri izradi teorijskog dijela rada koristile su se:

- *metode indukcije i dedukcije* koje podrazumijevaju donošenje zaključaka o pojedinim dijelovima cjeline na osnovu razumijevanja cjeline, te donošenje zaključaka o cjelini na osnovu razumijevanja pojedinih njenih dijelova;
- *metoda deskripcije* koja podrazumijeva postupak jednostavnog opisivanja ili očitovanja činjenica, procesa i predmeta u prirodi i društvu, te njihovih empirijskih potvrđivanja odnosa i veza;
- *metoda kompilacije* koja podrazumijeva postupak preuzimanja rezultata znanstvenoistraživačkog rada, odnosno tuđih opažanja, stavova i zaključaka;
- *metoda klasifikacije* koja podrazumijeva podjelu općeg pojma na posebne; te
- *komparativna metoda* koja podrazumijeva uspoređivanje činjenica.

Za izradu diplomskog rada korišten je anketni upitnik koji je izrada autorice, a koji je ispitanicima distribuiran putem Facebook grupe studenata Fakulteta. Istraživanje je provedeno na prigodnom uzorku studenata Ekonomskog fakulteta u Splitu. U obradi podataka korišteni su neparametrijski statistički postupci.

1.6. Sadržaj rada

Diplomski rad sastoji se od teorijskog i empirijskog dijela. U uvodnom dijelu rada prikazat će se problem i predmet istraživanje te će se definirati istraživačke hipoteze.

U drugom dijelu rada pojmovno je određena potražnja, krivulja potražnje te pojam elastičnosti potražnje.

Treći dio rada bavi se pojmom alkohola i njegovom povijesti. Također, u ovom dijelu prikazana je potrošnja alkohola u svijetu te problemi koji nastaju zbog pretjerane konzumacije alkohola. Kao potrošači alkohola izdvojeni su studenti zbog toga što će se istraživanje provoditi na studentima.

Četvrti dio rada je empirijski dio. U ovom dijelu su, nakon opisa metodoloških aspekata i uzorka istraživanja, prezentirani rezultati dobiveni istraživanjem te rezultati testiranja istraživačkih hipoteza. Empirijski dio rada završava osvrtom na provedeno istraživanje i smjernicama za buduća istraživanja.

Posljednji, odnosno zaključni dio rada, ukratko sažima provedeno istraživanje i navodi temeljne zaključke do kojih se došlo prilikom provedbe istraživanja.

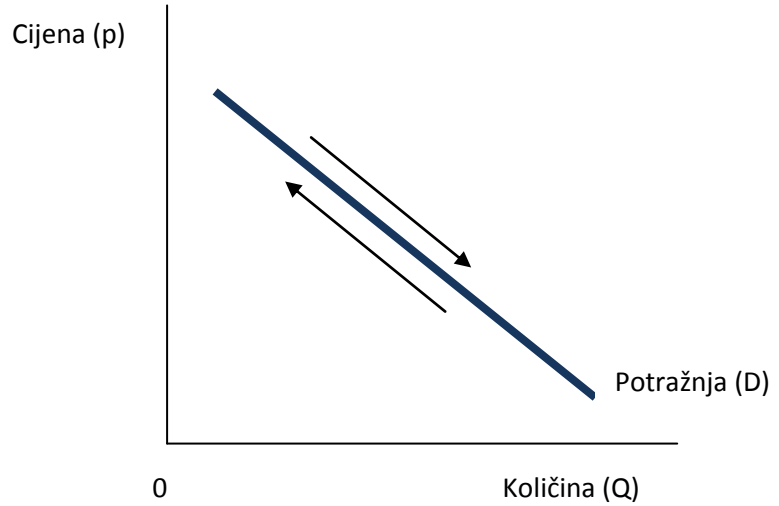
2. POTRAŽNJA

2.1. Definicija i zakon potražnje

Kod definiranje potražnje potrebno je razlikovati pojam potražnje i količine potražnje. Potražnja predstavlja količinu nekog dobra koju je netko voljan i sposoban kupiti na nekom tržištu tijekom nekog vremena po svakoj mogućoj cijeni toga dobra. Količina potražnje podrazumijeva količinu nekog dobra koju je netko voljan i sposoban kupiti na nekom tržištu tijekom nekog vremena pri točno određenoj cijeni toga dobra (Pavić i sur., 2009).

Ljudi svoje želje i potrebe želje zadovoljiti uz što manji trošak. Iz ovoga proizlazi da potražnja za određenim dobrom raste kada njegova cijena pada i obrnuto. Zakonitost prema kojem potražnja za nekim dobrom raste ako se smanji njegova cijena i obratno, držeći sve ostalo konstantno naziva se zakonom potražnje. (Pavić i sur., 2009).

Odnos količine i cijene određenog proizvoda možemo prikazati krivuljom potražnje (Grafikon 1).

Grafikon 1: Krivulja potražnje

Izrada autora prema Benić, Đ., Hashi, I., Pavić, I. (2009): Mikroekonomija, Ekonomski fakultet, Split

Krivulja potražnje je graf koji ilustrira koliku je količinu nekog dobra netko voljan i sposoban kupiti pri različitim cijenama toga dobra. Nagib krivulje potražnje je negativan, što znači da je kupac u skladu s opisanim zakonom potražnje obično spreman pri nižoj cijeni kupiti veću, odnosno pri višoj cijeni manju količinu promatranog dobra (Pavić i sur., 2009).

Do pomicanja krivulje potražnje dolazi kada se dogode promjene u potražnji. Promjene u količini potražnje u grafičkom prikazu podrazumijevaju kretanje uzduž krivulje potražnje.

Potražnja prikazana slikom (Grafikon 1)može biti individualna i tržišna potražnja. Individualna potražnja podrazumijeva količinu dobra koju je pojedinac voljan i sposoban kupiti pri svakoj mogućoj cijeni tog dobra. Tržišna potražnja je zbroj svih individualni potražnji. Prema definiciji, tržišna potražnja je ukupna količina dobra koju su svi pojedinci koji čine tržište voljni i sposobni kupiti pri različitim cijenama promatranog dobra (Pavić i sur., 2009).

2.2. Determinante potražnje

Do promjene u potražnji dolazi zbog utjecaja različitih determinanti, najznačajnije će biti navedene i opisane u nastavku.

Dohodak se povezuje sa činjenicom da će kupci velik broj dobara i usluga kupovati u količinama koje će zavisti od visine njihova dohotka. Za većinu takvih dobara količina potražnje će rasti s porastom dohotka. Takva vrsta dobara naziva se normalnim dobrima. Postoje dobra kod kojih potražnja opada sa porastom dohotka i njih nazivamo inferiornim dobrima (Pavić i sur., 2009).

Kada je riječ o cijeni kao determinanti treba promatrati odnos promatranog i povezanog dobra. Tako možemo govoriti o dobrima koji se međusobno mogu zamijeniti – supstituti, te o dobrima koje nadopunjuju promatrano dobro – komplementi. Kod supstituta s porastom cijene jednog supstituta dolazi do porasta potražnje za drugim supstitutom, primjerice Pepsi i Cola-cola. Ako je riječ o komplementarnim dobrima, primjerice kava i šećer, porast cijene jednog dobra rezultira padom potražnje oba dobra koja su u komplementarnom odnosu (Pavić i sur., 2009).

Različiti ukusi i preferencije potrošača utječu na promjene u potražnji. Tako dobra koja su u skladu s prevladavajućim ukusom potrošača vlada povećani interes, odnosno potražnja (Pavić i sur., 2009).

Porastom stanovništva kod većine dobara dolazi do porasta potražnje. Veći broj individualnih krivulja pomiče tržišnu krivulju udesno (Pavić i sur., 2009).

Očekivanja potrošača povezana su s očekivanjima glede razine dohotka i cijene u budućnosti. Ako neka osoba u budućnosti očekuje veći dohodak onda je sklonija potrošiti više danas nego ako u budućnosti očekuje manji dohodak (Pavić i sur., 2009).

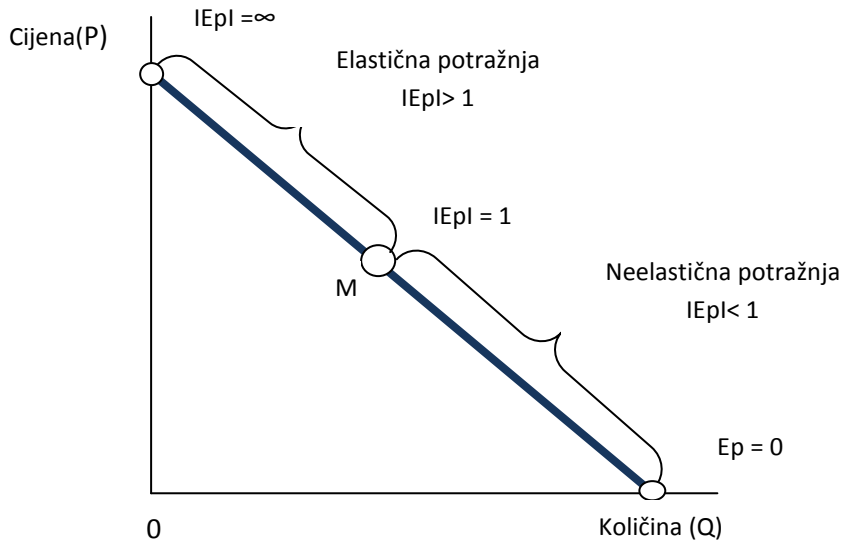
2.3. Elastičnost potražnje

Elastičnost mjeri osjetljivost jedne varijable na drugu, odnosno ona pokazuje postotnu reakciju zavisne varijable na postotnu promjene pojedine nezavisne varijable. Za mjerenje elastičnosti može se koristiti pokazatelj elastičnosti u točki i pokazatelj lučne elastičnosti (Pavić i sur., 2009).

Pokazatelj elastičnosti u točki je broj koji mjeri za koliko će se postotaka promijeniti jedna varijabla ako se druga varijabla promijeni za 1%, držeći sve ostale čimbenike nepromijenjenima. U praksi se često umjesto elastičnosti u točki računa elastičnost između dviju točaka. Ova vrsta elastičnosti naziva se **lučnom elastičnosti**, a mjeri prosječnu postotnu promjenu zavisne varijable ako se nezavisna varijabla između dviju točaka u prosjeku promijeni za 1%, ceterisparibus (Pavić i sur., 2009).

Elastičnost potražnje mjeri promjene u količini potražnje u odnosu na promjene pojedine determinante potražnje. Pod pojmom elastičnosti potražnje trebamo razlikovati cjenovnu, dohodovnu i unakrsnu elastičnost potražnje (Pavić i sur., 2009).

Cjenovna elastičnost potražnje je mjera koja kazuje za koliko će se posto promijeniti količina potražnje za nekim dobrom ako se njegova cijena promijeni za 1%, ceterisparibus.

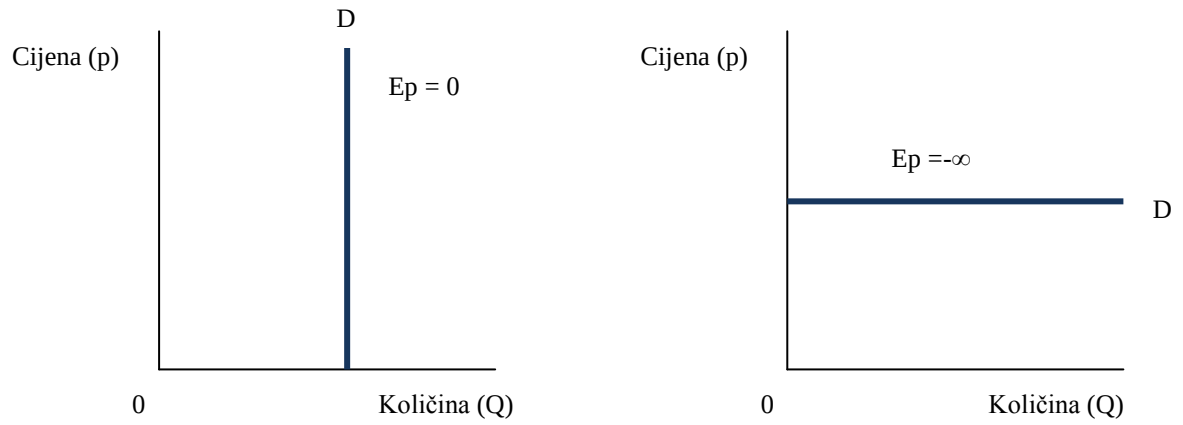

Grafikon 2: Cjenovna elastičnost potražnje

Izvor: Izrada autorice prema Benić, Đ., Hashi, I., Pavić, I. (2009): Mikroekonomija, Ekonomski fakultet, Split

Nagib linearne krivulje je konstantan te vrijednost pokazatelja ovisi o odnosu cijene i količine u promatranoj točki na krivulji (Grafikon 2). U geometrijskom središtu linearne krivulje potražnje elastičnost je jednaka jedinici, dok je iznad geometrijskog središta apsolutna vrijednost elastičnosti veća od jedan i raste do beskonačno, a ispod geometrijskog središta manja od jedan i pada sve dok se ne izjednači s nulom u točki u kojoj krivulja potražnje presijeca horizontalnu os (Pavić i sur., 2009).

Grafikon 2 prikazuje uobičajene vrijednosti cjenovne elastičnosti te dvije ekstremne vrijednosti. Nagib krivulje se ne mijenja i prema tome elastičnost varira u zavisnosti od odnosa cijene i količine. Ekstremne vrijednosti predstavljaju situaciju potpune neosjetljivosti količine potražnje u odnosu na promjenu cijene – savršeno neelastična potražnja te situaciju potpune osjetljivosti količine potražnje u odnosu na promjenu cijene – savršeno elastična potražnja (Pavić i sur., 2009). Kod savršeno neelastične potražnje cjenovna elastičnost iznosi 0, a kod savršeno elastične potražnje ona je beskonačna što prikazuje grafikon 3.

Grafikon 3: Savršeno neelastična potražnja i savršeno elastična potražnja

Izvor: Izrada autorice prema Benić, Đ., Hashi, I., Pavić, I. (2009): Mikroekonomija, Ekonomski fakultet, Split

Brojne su determinante koje utječu na cjenovnu elastičnost potražnje, a one koje imaju najviše utjecaja prema Pavić i sur., (2009) su sljedeće:

- dostupnost bliskih supstituta
- nužnost dobra za život
- udio dobra u proračunu
- vrijeme potrebno za prilagodbu.

Dostupnost bliskih supstituta je najutjecajnija determinanta jer se smatra da dobra koja imaju supstitute potrošaču daju mogućnost izbora. Veću cjenovnu elastičnost imaju ona dobra koja imaju bliske supstitute za razliku od onih dobara koja nemaju bliske supstitute. Kao primjer bliskih supstituta imamo suncokretovo i sojino ulje, as druge strane jaja, cigarete ili kava kao dobra koja nemaju svoje bliske supstitute (Pavić i sur., 2009).

Porastom cijene dobra koje je nužno za život količina potražnje za takvim dobrom pada znatno manje nego za dobrom koje nije u tolikoj mjeri nužno za život. Dakle, što je neko dobro manje nužno za život to je veža njegova elastičnost i obrnuto. Primjerice, voda u kućanstvu koja je nužnija od klimatizacijskog uređaja. (Pavić i sur., 2009).

Pojedinac svoj proračun troši na različita dobra. Što je veći postotak proračuna koji se troši na promatrano dobro to je veća cjenovna elastičnost potražnje za tim dobrom. Primjerice,

pojedinac mali dio svog proračuna odvaja na kuhinjsku sol te je zbog toga njena potražnja visoko neelastična. Za razliku od toga, imamo primjer mesa čija će potražnja biti daleko elastičnija jer se na meso odvaja veći dio proračuna (Pavić i sur., 2009).

Promjena cijene nekog dobra potrošača tjera na razmišljanje i pronalaženje adekvatne zamjene. Od trenutka promjene cijene prolazi određeno vrijeme koje je potrebno da se potrošač prilagodi. Cjenovna elastičnost potražnje nekog dobra je veća što je dulje vrijeme prilagodbe.

Osjetljivost potražnje nekog dobra na promjenu dohotka potrošača mjeri se **dohodovnom elastičnosti potražnje**. Dohodovna elastičnost potražnje je pokazatelj koji mjeri postotnu promjenu potražnje za određenim dobrom nastalu kao rezultat promjene dohotka od 1%, ceterisparibus (Pavić i sur., 2009). Predznak dohodovne elastičnosti ovisi o tome je li promatrano dobro inferiorno ili normalno dobro. Negativan predznak upućuje da će s porastom dohotka opadati količina potražnja za određenim dobrom i obrnuto te se u tom slučaju radi o inferiornim dobrima. Ukoliko s porastom dohotka raste količina potražnja za određenim dobrom vidljiva je pozitivna veza između dohotka i količine potražnje te se ovakva dobra nazivaju normalnim dobrima (Pavić i sur., 2009).

Baš kao i kod cjenovne elastičnosti potražnje i kod dohodovne elastičnosti potražnje postoje determinante koje određuju vrijednost dohodovne elastičnosti. Razina dohotka u zemlji kao determinanta javlja se zbog toga što bogate i siromašne zemlje na različite načine interpretiraju određena dobra. Primjerice, osobni automobil se u siromašnim zemljama smatra luksuznim dobrom, dok se u razvijenim zemljama to dobro smatra normalnim (Pavić i sur., 2009).

Vrijeme potrebno za prilagodbu kao determinanta ima isti utjecaj kao kod cjenovne elastičnosti potražnje. Dohodovna elastičnost raste tijekom vremena.

Potražnja za određenim dobrom može ovisiti o cijeni njegovih komplemenata ili supstituta i tada govorimo o ukrštenoj cjenovnoj elastičnosti potražnje. Ukrštena cjenovna elastičnost potražnje je mjera koja pokazuje postotnu promjenu u potražnji za određenim dobrom

uzrokovanu promjenom cijene nekog drugog povezanog dobra od 1%, ceterisparibus (Pavić i sur., 2009).

Koeficijent ukrštene cjenovne elastičnosti potražnje može imati pozitivan i negativan predznak. Predznak određuje vezu između dobara. Negativan predznak upućuje na negativnu vezu između cijene i količine potražnje, što znači da će s porastom cijene jednog dobra opadati potražnja za drugim dobrom i obrnuto. Ovdje je riječ o komplementarnim dobrima, primjerice kava i šećer. Pozitivan predznak upućuje na pozitivnu vezu između cijene i potražnje, što znači da porastom cijene jednog dobra raste potražnja za drugim dobrom. Takva dobra su supstituti, primjerice čaj i kava (Pavić i sur., 2009).

3. ALKOHOL

3.1. Alkohol kroz povijest

Svako piće koje u sebi sadrži određenu količinu etanola[2], odnosno etilnog alkohola naziva se alkoholnim pićem. Alkohol je svima poznat pojam koji je rasprostranjen među svim narodima i kulturama. Alkoholna pića možemo podijeliti u tri osnovne skupine: pivo, vino i žestoka pića, a njihova jačina određuje se ovisno o koncentraciji etanola (Uvodić i Đurić, 2007). Riječ alkohol nastala je od arapske riječi „al-kohl", što znači vrlo fin. Činjenica je da je pojava alkohola na zemlji starija od pojave čovječanstva te se smatra najstarijom i najraširenijom vrstom ovisnosti. Arheološki nalazi govore da su ljudi još u dalekoj prošlosti proizvodili alkoholna pića od meda, mlijeka, voća i žitarica.

Smatralo se da alkohol ima ljekovito značenje te se kao takav spominjao u egipatskim tekstovima. Prva pojava alkohola javlja se 6000-4000 pr. Krista proizvodnjom vina u planinama između Crnog i Kaspijskog mora. Grci i Rimljani pili su razrijeđeno vino te su bili poznati kao ljubitelji vina. Na glinenim pločicama u Sumersko – Mezopotamijskoj civilizaciji nađeno je više od 20 recepata za pivo. Germanski zakon, 1516. godine, odredio je da sastojci za pivo moraju biti ječam, hmelj i voda. U Italiji je 1100 godine zabilježena alkoholna destilacija u kojoj se smatralo da je iz vina izvučen njegov duh i po tome je produkt dobio ime Spirit (duh). U razdoblju od 1550 do 1575. konzumiranje alkohola proširilo se u Engleskoj te se prvi put alkoholizam poistovjećuje sa zločinom(Uvodić i Đurić, 2007). Dok mnogi u alkoholu vide prehrambene, zdravstvene i društvene utjecaje zaboravljaju na štetnost koju nosi konzumacija alkohola.

3.2. Potrošnja alkohola u svijetu

Konzumacija alkohola u svijetu razlikuje se od države do države. Brojne determinante poput spola, starosti, načina života, religije i kulture utječu na upotrebu alkohola. Neke zemlje zabranjuju konzumaciju alkohola što rezultira niskom potrošnjom alkohola po glavi stanovnika.

[2]Etanol je bezbojna i bistra tekućina, karakterističnog mirisa te lako zapaljiva. Alkotestom ili postupkom analize krvi određuje se količina etanola u krvi te se ona iskazuje promilima (‰) (Uvodić i Đurić, 2007).

Zemlje članice WHO-a[3] grupirane su po regijama: Afrička regija, Američka regija, Europska regija, regija Jugoistočne Azije, Istočno mediteranska regija i regija zapadnog Pacifika. Prema podacima Svjetske Zdravstvene organizacije (Tablica 1) prosječna potrošnja alkohola po glavi stanovnika varira po regijama. U tablici su prikazani rezultati potrošnje alkohola po regijama i to na 2 načina. Prvi dio rezultata obuhvaća cjelokupnu populaciju dok drugi dio obuhvaća populaciju koja je u posljednjih 12 mjeseci konzumirala alkohol. Alkohol se najviše konzumira u zemljama Europe i Amerike. U svijetu alkohol konzumira više od pola svjetske populacije (3,1 milijarda ljudi).

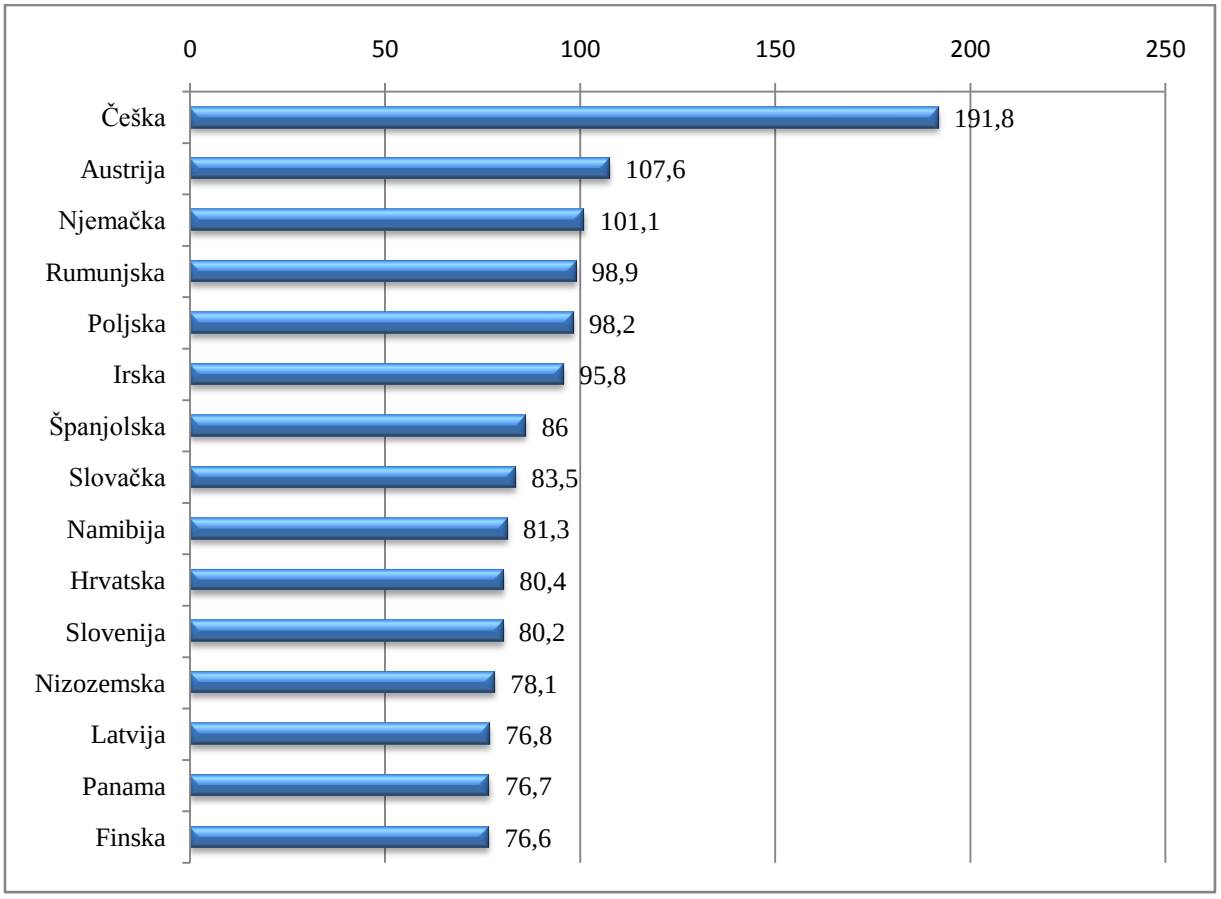
Tablica 1: Potrošnja alkohola po glavi stanovnika, u litrama prema WHO regijama, 2016

	Svi	Stanovništvo koje je konzumiralo alkohol u posljednjih 12 mjeseci
WHO regija	Potrošnja alkohola po glavi stanovnika (litre)	
Afrika	6.3	18.4
Amerika	8.0	15.1
Europa	9.8	17.2
Istočna mediteranska regija	0.6	21.2
Jugoistočna Azija	4.5	12.1
Zapadno pacifička regija	7.3	13.8
Globalna potrošnja	6.4	15.1

Izvor: Izrada autorice prema https://apps.who.int/gho/data/node.sdg.3-5-viz?lang=en

Kao što je ranije navedeno, tri su osnovne skupine alkoholnih pića, a **pivo** je jedno od njih te nastaje u procesu alkoholnog vrenja slada koji se dobiva od žitarica, hmelja, vode i pivskog kvasca. Konzumira se u svim zemljama te se od piva više konzumiraju samo voda i čaj. Na grafikonu 4 prikazani su podaci najvećih potrošača piva u svijetu po glavi stanovnika. Prema podacima vidljivo je da Češka odskače u konzumaciji piva u odnosu na ostale zemlje (191,8 litre po glavi stanovnika u razdoblju od godine dana). Možemo zaključiti da Europljani prednjače u konzumaciji piva u odnosu na ostale kontinente.

[3]World Health Organization – Svjetska Zdravstvena organizacija

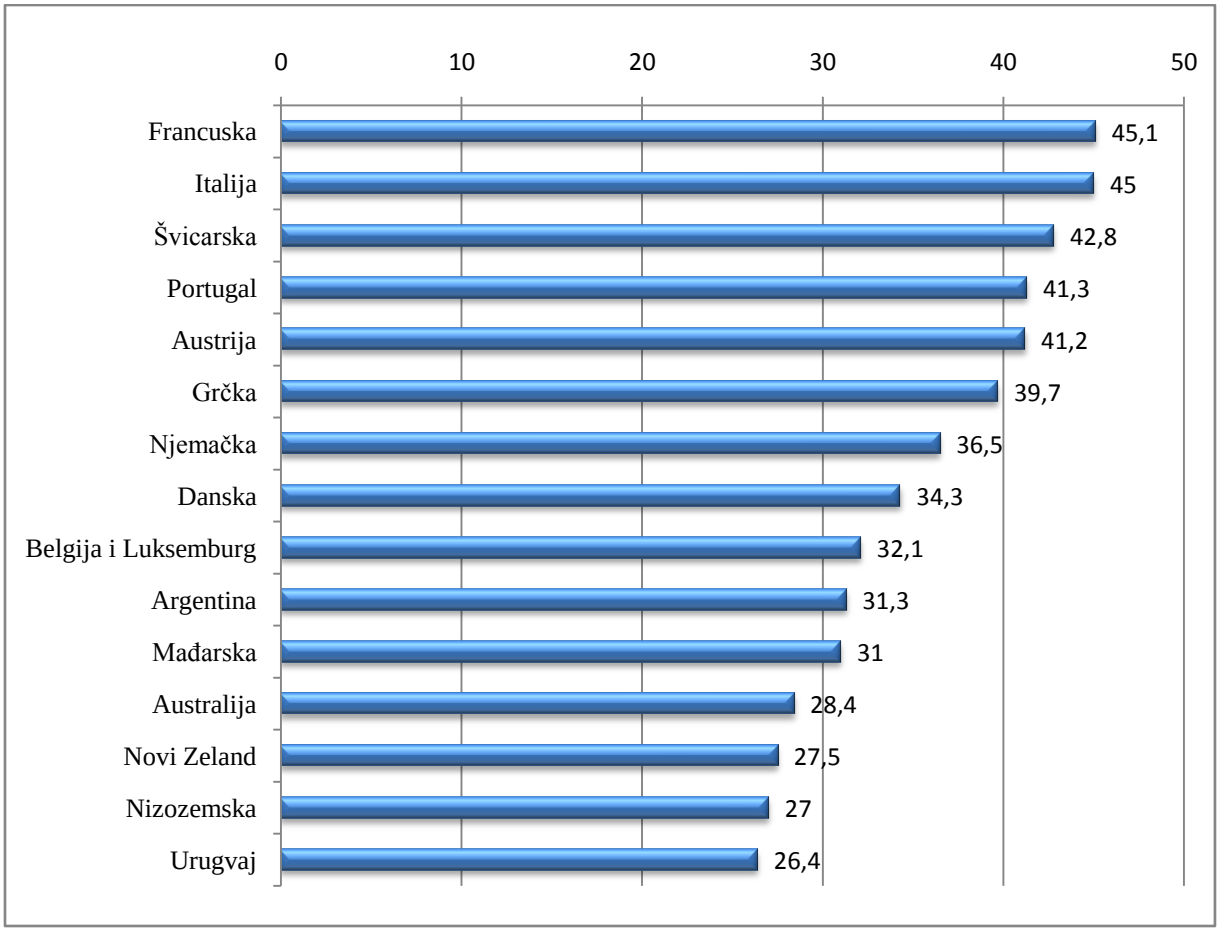

Grafikon 4 : Potrošnja piva po glavi stanovnika u 2018. godini (u litrama)

Izvor: Izrada autorice prema https://www.kirinholdings.co.jp/english/news/2019/1224_01.html#anc03

Zajedničke interese europskih pivovara zastupa The Brewers of Europe (BOE). Okupljaju 7500 pivovara te promiču pozitivnu ulogu proizvodnje piva u Europi. Okusi piva su raznolikih aroma, jačina i mirisa te postoji više od 80 različitih stilova piva. U Češkoj, Njemačkoj, Belgiji, Velikoj Britaniji pivo je postalo nacionalno piće. Jedan od najpoznatijih događaja u Europi vezan uz pivo je Oktoberfest koji se održava svake godine u Njemačkoj. Na tržištu u Hrvatskoj prisutno je 6 pivovara i 32 mikropivovare(https://udruzenjepivara.hr/).

Vino nastaje procesom alkoholnog vrenja grožđa. Pod kategoriju vina spadaju vina od grožđa, voćna vina, šampanjac, prošek, porto, šeri, vermut i sl. Koncentracija etilnog alkohola u vinu iznosi 12-15%.

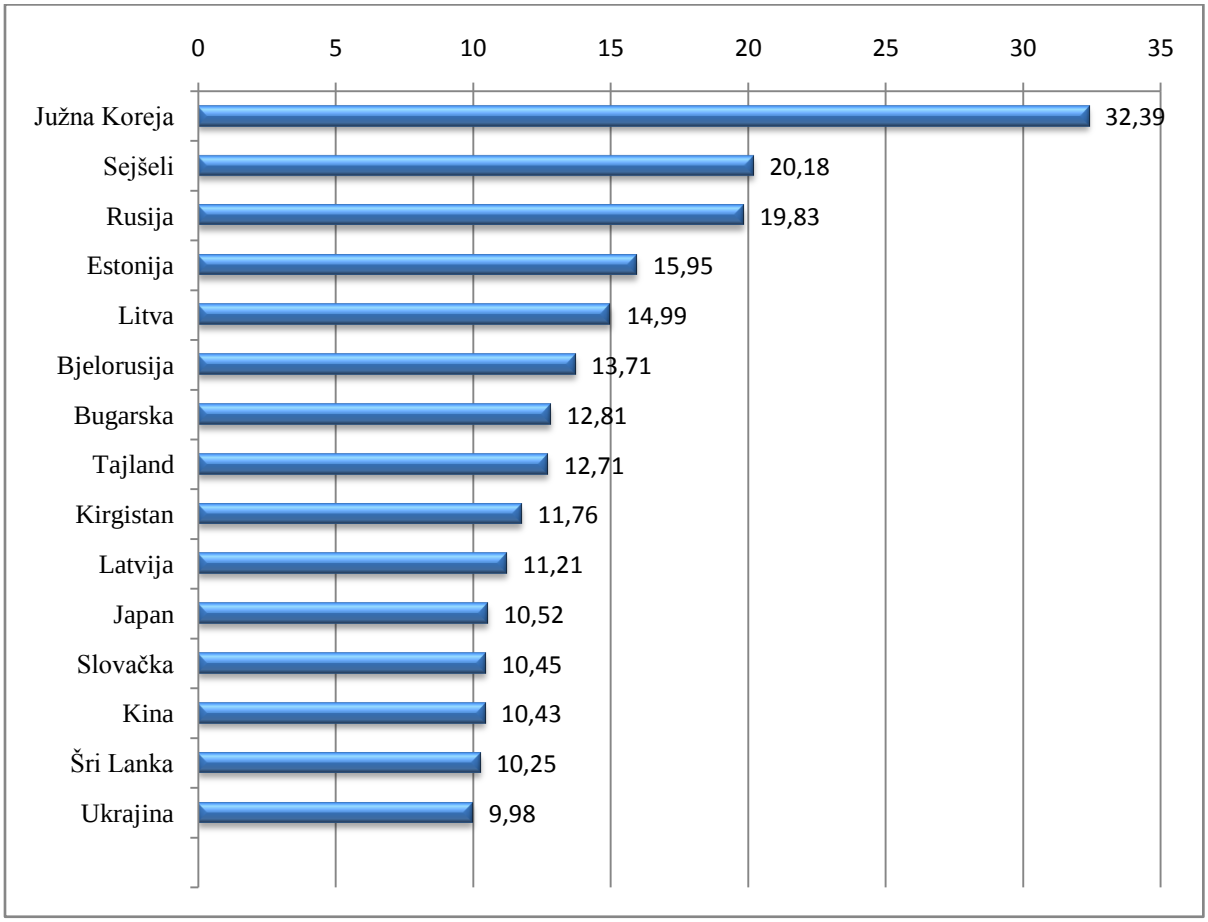
Grafikon 5: Potrošnja vina po glavi stanovnika u 2018. godini (u litrama)

Izvor: Izrada autorice prema: https://www.statista.com/statistics/232754/leading-20-countries-of-wine-consumption/

Vino već dugo ima status najotmjenijeg pića, a danas su najveći potrošači vina države oko Sredozemnog mora (Grafikon 5). Poznato je da su Francuzi i Talijani veliki ljubitelji vina što je vidljivo po potrošnji od 45 litara po glavi stanovnika u razdoblju od godinu dana. S obzirom na snagu ove industrije, slično kao što je to slučaj s pivom, osnovana je Međunarodna organizacija za vinarstvo i vinogradarstvo (OIV). Navedena znanstvena i tehnička organizacija aktivna je u sektoru vinogradarstva, vina, pića na bazi vina, stolnog grožđa, grožđica i ostalih proizvoda od vinove loze. Udruženje je osnovano 2001. godine a trenutno okuplja 47 zemalja članica, među kojima je 20 zemalja članica Europske Unije uključujući i Hrvatsku (http://www.oiv.int/en/the-international-organisation-of-vine-and-wine/member-states-and-observers).

Žestice su alkoholna pića proizvedena destilacijom mješavine proizvedene alkoholnom fermentacijom. Ovim postupkom se pročišćavaju i razrjeđuju komponente poput vode sa svrhom povećanje udjela alkohola. Pod žestice spadaju alkoholna pića s preko 30% alkohola poput viskija, brendija, votke, gina te likeri i rakije.

U srpnju 2019. godine osnovano je udruženje World Spirits Alliance (WSA) koje zastupa interese proizvođača žestica. Članovi ovog udruženja su proizvođači najpoznatijih žestokih pića: Baiju – Kina, Tekila – Meksiko, brazilski Cachaca, Cognac te međunarodni viskiji poput irskog i škotskog (https://www.worldspiritsalliance.com/who-we-are/).

Grafikon 6: Potrošnja žestica po glavi stanovnika u 2015. godini (u litrama)

Izvor: Izrada autorice prema: https://www.statista.com/statistics/270218/spirits-consumption-worldwide-by-country/

Prema prikazanim podacima (Grafikon 6) vidimo kako žestice preferiraju zemlje istočne Europe, posebno Rusija, Bjelorusija i Bugarska. Južna Koreja odskače u konzumaciji žestica (32,39 litre po glavi stanovnika u razdoblju od godine dana). Razlog tome je jer ispijanje alkohola kod njih ima važnu ulogu u kulturi. Južnokorejanci smatraju da se ispijanjem alkohola povezuju sa obitelji i prijateljima te tako uspostavljaju dobar odnos (https://www.statista.com/topics/5348/alcoholic-beverages-in-south-korea/).

Iz svega možemo zaključiti da Europljani više uživaju konzumaciju piva i vina nego žestica. Konzumaciju alkohola povezujemo sa svakodnevnom upotrebom ali i konzumacijom u posebnim prigodama i događajima.

3.3. Problemi povezani s alkoholom

Pretjerana konzumacija alkohola predstavlja društveni i medicinski problem. Brojne su štetne posljedice koje nastaju konzumacijom alkohola. U 2016. godini od posljedica konzumacije alkohola umrlo je 3 milijuna ljudi (WHO, 2018). Na svjetskoj razini alkoholom kao zdravstvenim problemom bavi se Svjetska zdravstvena organizacija kojoj je cilj smanjenje pretjerane konzumacije alkohola te samim time smanjenje zdravstvenih i društvenih posljedica. Štetnost konzumacije alkohola jedna je od pet rizičnih faktora u svijetu koja utječe na bolest, invalidnost i smrt. Smrtnost konzumacije alkohola veća je od one uzrokovane tuberkulozom ili dijabetesom. Prema podacima iz 2016. godine udio smrti povezanih sa alkoholom iznosio je 5,3% (WHO, 2018).

Različiti su uzroci konzumacije alkohola, te ih je moguće klasificirati na različite načine. U tom smislu, Bosford i Hussong (2013) istaknuli su ključne faktore koji su povezani sa konzumacijom alkohola, a mogu biti demografski (spol, religija, socioekonomski status) i biološki (izloženost, genetska predispozicija). Konzumacija alkohola dovodi do niza promjena kako kod pojedinca tako i kod društva u cjelini. Osobe koje konzumiraju alkohol često su prkosne, razdražljive, agresivne te zanemaruju svoje dužnosti. Zbog konzumacije alkohola dolazi do narušenih odnosa u obitelji i na poslu. Također, alkohol stvara tjelesna oštećenja i psihičke smetnje (Anderson i Baumberg, 2006). Nadalje, brojne loše odluke donesene su nakon konzumacije alkohola; vožnja u alkoholiziranom stanju, utapanje, fizički napad, seksualni napad isl. Konzumiranjem alkohola povećava se rizik raka, srčanog udara, problema

sa jetrom itd. (http://www.stampar.hr/sites/default/files/sluzbe/docs/2015/brosura-alkoholimladi-roditelji-web.pdf).

Svjetska zdravstvena organizacija potiče na poduzimanje potrebnih mjera u svrhu smanjenja konzumacije alkohola u svijetu. Potrebno je poduzeti mjere koje uključuju nadzor, upravljanje i informiranje stanovništva o problemima koji mogu nastati konzumacijom alkohola (WHO, 2018). Kao dobar primjer možemo uzeti model Islanda koji se počeo primjenjivati u mnogim zemljama kako bi se smanjila konzumacija alkohola. Država je promijenila niz zakona te je financirala različite vrste rekreativnih aktivnosti. Iako ovakav plan iziskuje velike novčane izdatke, pokazao se kao odličan način suzbijanja konzumacije alkohola kod mlađe populacije (https://planetyouth.org/).

3.4. Alkohol i studenti

3.4.1. Zašto studenti piju?

Rana konzumacija alkohola povećava rizik stjecanja pijenja alkohola kao navike. Trend konzumiranja alkohola među mladima je poprilično visok (ESPAD, 2015) te je za njih karakteristično ekscesno pijenje, eng.*bingedrinking* (ispijanje 5 ili više pića zaredom).

Razdoblje upisa i odlaska na fakultet je novo razdoblje u životu mlade osobe koje dovodi do brojnih životnih promjena. Većina mladih odlazi iz manjih okolina u nove, veće, nepoznate okoline. Kako bi se lakše uklopili i stekli novo društvo, mladi počinju konzumirati alkohol. Smatra se da je alkohol „komunikativna droga“ jer olakšava ostvarivanje kontakta s drugima. Brojni razlozi poput osjećaja nesigurnosti, manjka samopouzdanja, usamljenosti, depresije, napetosti i znatiželje tjeraju mladu osobu da konzumira alkohol (Čulo i Jurković, 2016).

Mladi ispijanje alkohola ne smatraju lošom navikom već načinom pomoću kojeg se oni osjećaju bolje i slobodnije u društvu. Bez obzira na štetnost koju nosi pretjerana konzumacija alkohola mladi smatraju da nema razloga da prestanu sa konzumacijom alkohola. Velik broj istraživanja proveden je kako bi se otkrili razlozi zbog kojih studenti počinju konzumirati alkohol te koje su posljedice nastale zbog pretjerane konzumacije alkohola.

Međunarodno istraživanje u upotrebi alkohola među studentima (Karam, 2007) bavilo se rasprostranjenošću i spolnim razlikama korištenja alkohola. Ovo istraživanje istaknulo je studente kao visokorizičnu skupinu koja konzumira alkohol. Kao faktori povezanosti sa konzumacijom alkohola u ovom istraživanju istaknuti su pritisak vršnjaka, genetski faktori te emocionalne i psihološke nestabilnosti. Rezultati ovog istraživanja pokazali su kako je visoka konzumacija alkohola u Sjevernoj i Južnoj Americi, Europi i Australiji, dok je dosta niža u Aziji i Africi.

Upcraft (2002) smatra da je prvih 6 tjedana studentskog života presudno za uspjeh na fakultetu. To je vrijeme u kojem se student susreće sa novim obvezama, izazovima i iskušenjima. Trećina studenata ne uspije ponovo upisati prvu godinu, a prema istraživanju samo pola studenata uspije diplomirati. Propuštena predavanja, ozljede, seksualni napadi, predoziranje, loše pamćenje i smrt su posljedice koje nastaju zbog pretjerane konzumacije alkohola (White i Hingson, 2014).

Alkohol i studiranje, za većinu studenata, ide ruku pod ruku. Studenti na razne načine nastoje uključiti alkohol u svoje aktivnosti, tako na primjer igraju društvene igre koje uključuju ispijanje alkohola. S obzirom na posljedice koje pretjerana konzumacija alkohola ima među studentima, ovo pitanje zaslužuje više pažnje.

3.4.2. Konzumacija alkohola u Hrvatskoj

Konzumacija alkohola među studentskom populacijom je normalna pojava. Studenti se okupljaju na raznim mjestima poput studentskih domova, parkova, stanova te konzumiraju alkohol. Često kod konzumacije alkohola može doći do pretjerivanja te stoga nastaju brojni problemi među studentskom populacijom.

2009. godine nad zadarskim studentima provedeno je istraživanje o njihovim navikama prehrane, alkohola i cigareta. Istraživanje je pokazalo kako 90% studenata konzumira alkohol, a njih 15% konzumira alkohol više puta u tjednu. Kao razloge konzumacije alkohola studenti navode zabavu, znatiželju, naviku, dosadu i utjecaj društva. Rezultati ovog istraživanja prikazani su u projektu „Zdravi student“ (https://www.unizd.hr/savjetovaliste/dosadasnje-aktivnosti/zdravi-student).

Nadalje, uz pomoć Europskog istraživanja o pušenju, pijenju alkohola i uzimanju droga bavilo se navikama i ponašanjem studenata prve godine u Zagrebu i Rijeci. Istraživanje je provedeno 2009. godine nad 2488 redovnih studenata. Za cilj je imalo ispitati konzumaciju alkohola prema spolu i gradu (Zagreb i Rijeka), količine konzumacije alkohola te neželjene posljedice (tučnjava, nesreće, neuspjeh na fakultetu, problemi u obitelji). Prema rezultatima istraživanja u oba grada oko 95% studenata je barem jednom u životu konzumiralo alkohol. Također, isto istraživanje navodi kako studenti konzumiraju alkohol više nego studentice. Što se neželjenih posljedica (bitka, ozlijede i nesreće) tiče, studenti ih ne žele prepisati konzumaciji alkohola tako da je postotak posljedica zbog konzumacije alkohola u ovom istraživanju nizak, između 15-20% (Franelić i sur. 2011).

Šestan je 2006. godine provela istraživanje nad 266 zadarskih studenata o informiranosti studenata o štetnosti konzumacije alkohola te učestalosti konzumacije. Autorica je došla do zaključka kako je 64% studenata vrlo dobro i dobro informirano.

Prema svemu navedeno vidljivo je kako su studenti dobro informirani o štetnosti konzumacije alkohola ali bez obzira na to konzumiraju ga često i u velikim količinama. Potražnja za alkoholom među studentima je velika te je potrebno istražiti determinante koje imaju utjecaj na to.

4. EMPIRIJSKO ISTRAŽIVANJE

4.1. Metodologija istraživanja

Istraživanje o determinantama potražnje za alkoholnim pićima provedeno je tijekom svibnja 2020. godine na studentima Ekonomskog fakulteta u Splitu. Zbog brzine i jednostavnosti prikupljanja podataka kao instrument istraživanja korišten je online anketni upitnik koji je bio objavljen putem društvene mreže Facebook te je ukupno 107 studenata ispunilo anketu. Anketni upitnik se sastojao od dvije skupine pitanja.

Prva skupina pitanja obuhvatila je dvanaest pitanja sociodemografskog karaktera i pitanja vezana za studij. Druga skupina pitanja sadržavala je pitanja vezana za navike konzumacije alkoholnih pića koja su razvrstana u tri osnovne skupine: pivo, vino i žestice. Anketni upitnik se nalazi u prilogu ovog rada. Nakon provedbe anketnog upitnika pristupilo se obradi dobivenih podataka. Statistička obrada rađena je u SPSS-u.

4.2. Rezultati provedenog istraživanja

Tablica 2: Osnovna statistika uzorka

Obilježje	N (ukupno 107)	%
Spol	107	100
Žensko	86	80,4
Muško	21	19,6
Dob	107	100
18-20 godina	2	1,9
21-23 godine	45	42,1
24-26 godina	53	49,5
27 godina i više	7	6,5
Status studenta	107	100
Redovni	87	81,3
Izvanredni	20	18,7
Vrsta studija	107	100
Preddiplomski studij	21	19,6
Stručni studij	4	3,7
Diplomski studij	72	67,3
Specijalistički diplomski studij	6	5,6
Poslijediplomski studij	4	3,7

Izvor: Rezultati istraživanja

Tablica 3: Osnovna statistika uzorka - nastavak

Obilježje	N (ukupno 107)	%
Godina studija	107	100
1. godina	6	5,6
2. godina	12	11,2
3. godina	20	18,7
4. godina	16	15
5. godina	53	49,5
Prosječna ocjena na studiju:	107	100
Dovoljan (2)	0	0
Dobar (3)	54	50,5
Vrlo dobar (4)	44	41,1
Odličan (5)	9	8,4
Tijekom akademske godine živim u:	107	100
Obiteljskom domu	56	52,3
Unajmljujem stan u privatnom smještaju	41	38,3
Unajmljujem sobu u privatnom smještaju	0	0
Studentskom domu	10	9,3
Najviša razina obrazovanja oca	107	100
Trogodišnja srednja škola	17	15,9
Četverogodišnja srednja škola	51	47,7
VŠS	14	13,1
VSS	16	15
Magisterij, magistar znanosti	6	5,6
Poslijediplomski, doktor znanosti	1	0,9
Poslijediplomski specijalistički studij	2	1,9
Najviša razina obrazovanja majke	107	100
Trogodišnja srednja škola	14	13,1
Četverogodišnja srednja škola	60	56,1
VŠS	9	8,4
VSS	15	14
Magisterij, magistar znanosti	5	4,7
Poslijediplomski, doktor znanosti	2	1,9
Poslijediplomski specijalistički studij	2	1,9
Osnovni izvor financiranja studentskog života	107	100
Džeparac od roditelja	45	42,1
Studentski poslovi	45	42,1
Stipendija	10	9,3
Stalno zaposlenje	7	6,5
Visina mjesečnog dohotka	107	100
Do 1.000 HRK	19	17,8
Od 1.001 do 2.000 HRK	36	33,6
Od 2.001 do 3.000 HRK	31	29
Od 3.001 do 4.000 HRK	10	9,3
Više od 4.000 HRK	11	10,3
Visina mjesečnog dohotka kućanstva:	107	100
Do 4.000 HRK	5	4,7

Od 4.001 do 6.000 HRK	9	8,4
Od 6.001 do 8.000 HRK	14	13,1
Od 8.001 do 10.000 HRK	33	30,8
Više od 10.001 HRK	46	43

Izvor: Rezultati istraživanja.

Prethodne dvije tablice prikazuju odgovore na pitanja sociodemografskog karaktera i na pitanja vezana uz studij. Kao što se može vidjeti iz tablica, u konačnom uzorku prevladavaju studenti ženskog spola (80,4%), u dobi od 24 do 26 godina (49,5%), s pete godine studija (49,5%), koji većinom imaju status redovnog studenta (81,3%).

Nadalje, u uzorku prevladavaju studenti koji tijekom akademske godine žive u obiteljskom domu (52,3%), čija je prosječna ocjena na faksu dobar (50,5%), te čiji su otac i majka većinom završili četverogodišnju srednju školu (47,7% odnosno 56,1%). Konačno, uzorkovani studenti svoj studentski život financiraju džeparcem kojeg dobivaju od roditelja i povremenim studentskim poslovima (42,1% obje kategorije), te čije kućanstvo ima iznadprosječna primanja (43%).

Odgovore uzorka ispitanika na pitanja vezana uz konzumaciju alkoholnih pića prezentiraju sljedeće dvije tablice.

Tablica 4: Statistika uzorka – konzumacija alkoholnih pića

Pitanje	N (ukupno 107)	%
Učestalost konzumacije alkohola	107	100
Nikada	3	2,8
Nekoliko puta godišnje	27	25,2
Jednom mjesečno	30	28
Jednom tjedno	30	28
Nekoliko puta tjedno	15	14
Svaki dan	2	2
Konzumacija alkohola od strane kolega i prijatelja	107	100
Da	106	99,1
Ne	1	0,7
Najčešća vrsta konzumiranog alkoholnog pića	107	100
Pivo	36	33,6
Vina	20	18,7
Žestice	48	44,9
Ne konzumiram alkoholna pića	3	2,8

Izvor: Rezultati istraživanja.

Tablica 5: Statistika uzorka – konzumacija alkoholnih pića, nastavak

Učestalost konzumacije piva	107	100
Nikada	33	30,8
Nekoliko puta godišnje	25	23,4
Jednom mjesečno	17	15,9
Jednom tjedno	16	15
Nekoliko puta tjedno	15	14
Svaki dan	1	0,9
Učestalost konzumacije vina	107	100
Nikada	19	17,8
Nekoliko puta godišnje	43	40,2
Jednom mjesečno	27	25,2
Jednom tjedno	15	14
Nekoliko puta tjedno	3	2,8
Svaki dan	0	0
Učestalost konzumacije žestica	107	100
Nikada	9	8,4
Nekoliko puta godišnje	35	32,7
Jednom mjesečno	41	38,3
Jednom tjedno	20	18,7
Nekoliko puta tjedno	2	1,9
Svaki dan	0	0
Smanjenje potrošnje u slučaju rasta cijene piva, c.p.	107	100
Da	20	18,7
Ne	53	49,5
Ne konzumiram pivo	34	31,8
Smanjenje potrošnje u slučaju rasta cijene vina, c.p.	107	100
Da	22	20,6
Ne	66	61,7
Ne konzumiram vino	19	17,8
Smanjenje potrošnje u slučaju rasta cijene žestica, c.p.	107	100
Da	23	21,5
Ne	75	70,1
Ne konzumiram žestice	9	8,4
Povećanje potrošnje piva u slučaju porasta dohotka, c.p.	107	100
Da	2	1,9
Ne	72	67,3
Ne konzumiram pivo	33	30,8
Povećanje potrošnje vina u slučaju porasta dohotka, c.p.	107	100
Da	5	4,7
Ne	83	77,6
Ne konzumiram vino	19	17,8

Povećanje potrošnje žestica u slučaju porasta dohotka, c.p.	107	100
Da	15	14
Ne	83	77,6
Ne konzumiram žestice	9	8,4

Izvor: Rezultati istraživanja.

Prvo pitanje iz druge skupine pitanja vezanih uz konzumaciju alkohola, ispitivalo je studente o učestalosti konzumacije alkohola. Od ukupno 107 anketiranih studenata samo njih troje izjavilo je da nikada ne konzumira alkohol (2,8% uzorka). S druge strane, njih 106 izjavilo je da im najbliži kolege i prijatelji konzumiraju alkohol. Što se tiče vrste alkoholnog pića, iz tablice 6 vidljivo je da u uzorku dominiraju studenti koji najčešće konzumiraju žestice (44,9% od ukupnog uzorka odnosno 46,2% od dijela uzorka koji konzumira alkohol).

Naredna tri pitanja ispitivala su učestalost konzumacije svakog od tri vrste alkoholnog pića. Što se tiče piva, najveći broj studenata pije nekoliko puta godišnje. Što se tiče vina, najveći broj studenata se izjasnio da ga također konzumira nekoliko puta godišnje u posebnim prilikama. Konačno, što se tiče žestica, najveći broj studenata žestice konzumira jednom mjesečno.

Iduća tri pitanja proučavala su utjecaj rasta cijene na potrošnju pojedinog alkoholnog pića, uz ostale uvjete neizmijenjene. Kada je u pitanju pivo, čak 49,5% studenata iz uzorka ne bi smanjilo svoju potrošnju piva u slučaju rasta njegove cijene, ceterisparibus. Kada je u pitanju vino, 61,7% studenta iz uzorka ne bi smanjilo svoju potrošnju na vino u slučaju rasta njegove cijene, ceterisparibus. Konačno, kada su u pitanju žestice, 70,1% studenata ne bi smanjilo svoju potrošnju na žestice u slučaju rasta cijene žestica, uz sve ostalo neizmijenjeno.

Posljednja tri pitanja bavila su se mogućnošću povećanja potrošnje određene vrste alkoholnog pića u slučaju povećanja dohotka, uz sve ostale uvjete neizmijenjene. U niti jednoj skupini alkoholnih pića nije utvrđeno potencijalno povećanje konzumiranja istog.

4.3. Testiranje hipoteza

Prva hipoteza postavljena na početku ovog istraživanja glasila je:

H1: Ne postoji razlika u konzumaciji alkoholnih pića s obzirom na spol.

U testiranju prve hipoteze koristi se prvo pitanje vezano iz anketnog upitnika, vezano za spol te trinaesto pitanje vezano za učestalost konzumacije alkoholnih pića. Trinaesto pitanje je nudilo odgovore na skali od nikada do svaki dan (6 grupa), pa je za potrebe testiranja ove hipoteze napravljena modifikacija nad odgovorima, na način da su svi oni koji su odgovorili s „nikada“ svrstani u jednu skupinu „ne konzumiraju alkohol“, a svi ostali u drugu skupinu „konzumiraju alkohol“. Nakon potrebnih modifikacija i kodiranja odgovora, prva istraživačka hipoteza testirana je Hi-kvadratom.

Sljedeća tablica prikazuje konzumaciju alkohola od strane studenata prema spolu, dok tablica 7 prezentira rezultate Hi-kvadrat testa.

Tablica 6: Rezultati konzumacije alkohola prema spolu

		Spol		Total
		Muško	Žensko	
Studenti	Ne konzumira	0	3	3
	Konzumira	21	83	104
Total		**21**	**86**	**107**

Izvor: Rezultati istraživanja.

Tablica 7: Rezultati Hi-kvadrat testa (H1)

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	**0,754**	**1**	**0,385**
Continuity Correction[b]	0,017	1	0,896
Likelihood Ratio	1,332	1	0,248
Linear-by-Linear Association	0,747	1	0,388
N of Valid Cases	107		

a. 2 cells (50,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 0, 59.
b. Computed only for 2x2 table

Izvor: Rezultati istraživanja.

Iz tablice 7 može se uočiti kako je empirijska signifikantnost $\alpha^*=0,385$ odnosno 38,5%. Budući da je empirijska signifikantnost veća od 5% može se prihvatiti nulta hipoteza. Drugim riječima, ne postoji statistički značajna razlika u rangovima konzumacije alkohola između studenata muškog i ženskog spola uz signifikantnost testa od 5%. Navedeno pak znači da se prva istraživačka hipoteza, koja je pretpostavljala da ne postoji razlika u konzumaciji alkohola s obzirom na spol, može prihvatiti.

Druga hipoteza postavljena na početku ovog istraživanja glasila je:

H2: Ne postoji razlika u konzumaciji alkohola s obzirom na dohodak.

Budući da su postojeća istraživanja pokazala kako se dohodovne elastičnosti razlikuju o vrsti pića, pri čemu je elastičnost najveća kod žestica, a najmanja kod piva, zaključak o (ne)prihvaćanju iste donijeti će se na temelju testiranja triju pomoćnih hipoteza, pri čemu svaka hipoteza promatra drugu vrstu alkoholnog pića. Hipoteze glase:

H2,1: Ne postoji razlika u konzumaciji piva s obzirom na dohodak.

H2,2: Ne postoji razlika u konzumaciji vina s obzirom na dohodak.

H2,3: Ne postoji razlika u konzumaciji žestica s obzirom na dohodak

Sve tri hipoteze testirati će se Kruskal-Wallis testom. Za konzumaciju alkohola uzeti su odgovori iz šesnaestog, devetnaestog i dvadeset drugog pitanja iz anketnog upitnika. Modifikacija nad odgovorima je napravljena na isti način kao ranije. Za dohodak su uzeti odgovori na jedanaesto pitanje iz anketnog upitnika.

Sljedeća tablica zbirno prikazuje rangove zadanog uzorka studenata prema mjesečnom dohotku, dok tablica 9 prezentira rezultate Kruskal-Wallis testa.

Tablica 8: Rangovi konzumacije piva, vina i žestica prema dohotku

	Dohodak	Pivo		Vino		Žestice	
		N	MeanRank	N	MeanRank	N	MeanRank
Konzumacija alkohola	Do 1.000 HRK	19	59,24	19	55,05	19	52,87
	1.001 – 2.000 HRK	36	48,21	36	50,13	36	55,53
	2.001 – 3.000 HRK	31	58,42	31	58,32	31	55,05
	3.001 – 4.000 HRK	10	38,40	10	52,80	10	53,15
	Više od 4.001 HRK	11	65,64	11	53,77	11	48,77
	Total	**107**		**107**		**107**	

Izvor: Rezultati istraživanja.

Tablica 9: Rezultati Kruskal-Wallis testa ($H_{2,1}$, $H_{2,2}$, $H_{2,3}$)

Test Statistics[a,b]			
	Konzumacija piva	Konzumacija vina	Konzumacija žestica
Chi-Square	10,153	2,739	2,023
Df	4	4	4
Asymp. Sig.	**0,038**	**0,602**	**0,732**
a. KruskalWallis Test b. GroupingVariable: Dohodak			

Izvor: Rezultati istraživanja.

- **Pivo**

Iz tablice 9 može se uočiti kako je empirijska signifikantnost α*=0,038 odnosno 3,8%. Budući da je empirijska signifikantnost manja od 5% ne može se prihvatiti nulta hipoteza. Drugim riječima, postoji statistički značajna razlika u rangovima konzumacije piva između studenata s različitim razinama mjesečnog dohotka, uz signifikantnost testa od 5%. Navedeno pak znači da se prva pomoćna hipoteza, koja je pretpostavljala da ne postoji razlika u konzumaciji piva s obzirom na dohodak, ne može prihvatiti.

- **Vino**

Iz tablice 9 može se uočiti kako je empirijska signifikantnost α*=0,602 odnosno 60,2%. Budući da je empirijska signifikantnost veća od 5% može se prihvatiti nulta hipoteza. Drugim riječima, ne postoji statistički značajna razlika u rangovima konzumacije vina između studenata s različitim razinama mjesečnog dohotka, uz signifikantnost testa od 5%. Navedeno

pak znači da se druga pomoćna hipoteza, koja je pretpostavljala da ne postoji razlika u konzumaciji vina s obzirom na dohodak, može prihvatiti.

- **Žestice**

Iz tablice 9 može se uočiti kako je empirijska signifikantnost α*=0,732 odnosno 73,2%. Budući da je empirijska signifikantnost veća od 5% ne može se prihvatiti pomoćna nulta hipoteza. Drugim riječima, ne postoji statistički značajna razlika u rangovima konzumacije žestica između studenata s različitim razinama mjesečnog dohotka, uz signifikantnost testa od 5%. Navedeno pak znači da se treća pomoćna hipoteza, koja je pretpostavljala da ne postoji razlika u konzumaciji žestica s obzirom na dohodak, može prihvatiti.

Na temelju rezultata testiranja triju pomoćnih hipoteza, druga istraživačka hipoteza može se djelomično prihvatiti.

Treća istraživačka hipoteza, postavljena na početku ovog istraživanja, glasila je:

H3: Ne postoji razlika u planiranom smanjenju potrošnje alkoholnih pića u slučaju rasta cijena pića, s obzirom na dohodak.

S obzirom na rezultate testiranja prethodne hipoteze, i ovdje će se odluka o (ne)prihvaćanju donijeti temeljem testiranja triju pomoćnih hipoteza, gdje je svaka hipoteza vezana uz drugu vrstu alkoholnog pića. Hipoteze glase:

$H_{3,1}$: Ne postoji razlika u planiranom smanjenju potrošnje piva u slučaju rasta cijene piva s obzirom na dohodak.

$H_{3,2}$: Ne postoji razlika u planiranom smanjenju potrošnje vina u slučaju rasta cijene vina s obzirom na dohodak.

$H_{3,3}$: Ne postoji razlika u planiranom smanjenju potrošnje žestica u slučaju rasta cijene žestica s obzirom na dohodak.

U testiranju se koriste odgovori na isto pitanje vezano za dohodak, kao i kod prethodne hipoteze. Što se tiče planiranog smanjenja potrošnje, uzeti su odgovori na sedamnaesto, dvadeseto i dvadeset i treće pitanje iz anketnog upitnika. Svako od ovih pitanja ispitivalo je bi

li studenti smanjili potrošnju na pojedinu vrstu alkoholnog pića u slučaju rasta cijene tog pića. Ponuđeni odgovori glasili su „da“; „ne“ i „ne konzumiram to piće“. Hipoteze se testiraju Kruskal-Wallis testom.

Sljedeća tablica zbirno prikazuje rangove zadanog uzorka studenata prema mjesečnom dohotku, dok tablica 11 prezentira rezultate Kruskal-Wallis testa.

Tablica 10: Rangovi planiranog smanjenja potrošnje, piva, vina i žestica prema dohotku

	Dohodak	**Pivo**		**Vino**		**Žestice**	
		N	**MeanRank**	**N**	**MeanRank**	**N**	**MeanRank**
Smanjenje potrošnje	Do 1.000 HRK	19	58,03	19	52,74	19	50,26
	1.001 – 2.000 HRK	36	49,47	36	53,49	36	59,58
	2.001 – 3.000 HRK	31	57,55	31	56,90	31	50,00
	3.001 – 4.000 HRK	10	31,95	10	48,40	10	58,60
	Više od 4.001 HRK	11	71,91	11	54,77	11	49,27
	Total	**107**		**107**		**107**	

Izvor: Rezultati istraživanja.

Tablica 11: Rezultati Kruskal-Wallis testa ($H_{3,1}$, $H_{3,2}$, $H_{3,3}$)

Test Statistics[a,b]			
	Smanjenje potrošnje piva	Smanjenje potrošnje vina	Smanjene potrošnje žestica
Chi-Square	12,149	0,859	3,768
Df	4	4	4
Asymp. Sig.	**0,016**	**0,930**	**0,438**
a. KruskalWallis Test b. GroupingVariable: Dohodak			

Izvor: Rezultati istraživanja.

- **Pivo**

Iz tablice 11 može se uočiti kako je empirijska signifikantnost α*=0,016 odnosno 1,6%. Budući da je empirijska signifikantnost manja od 5% ne može se prihvatiti nulta hipoteza. Drugim riječima, postoji statistički značajna razlika u rangovima planiranog smanjenja potrošnje piva u slučaju rasta cijene piva između studenata s različitim razinama mjesečnog dohotka, uz signifikantnost testa od 5%. Navedeno pak znači da se prva pomoćna hipoteza,

koja je pretpostavljala da ne postoji razlika planiranom smanjenju potrošnje piva s obzirom na dohodak, ne može prihvatiti.

- **Vino**

Iz tablice 11 može se uočiti kako je empirijska signifikantnost α*=0,930 odnosno 93%. Budući da je empirijska signifikantnost veća od 5% može se prihvatiti nulta hipoteza. Drugim riječima, ne postoji statistički značajna razlika u rangovima planiranog smanjenja potrošnje na vino u slučaju rasta cijene vina između studenata s različitim razinama mjesečnog dohotka, uz signifikantnost testa od 5%. Navedeno pak znači da se druga pomoćna hipoteza, koja je pretpostavljala da ne postoji razlika u planiranom smanjenju potrošnje vina s obzirom na dohodak, može prihvatiti.

- **Žestice**

Iz tablice 11 može se uočiti kako je empirijska signifikantnost α*=0,438 odnosno 4,38%. Budući da je empirijska signifikantnost manja od 5% ne može se prihvatiti nulta hipoteza. Drugim riječima, postoji statistički značajna razlika u rangovima planiranog smanjena potrošnje na žestice u slučaju rasta cijena žestica između studenata s različitim razinama mjesečnog dohotka, uz signifikantnost testa od 5%. Navedeno pak znači da se treća pomoćna hipoteza, koja je pretpostavljala da ne postoji razlika u planiranom smanjenju potrošnje žestica u slučaju rasta cijene žestica s obzirom na dohodak, ne može prihvatiti. Na temelju rezultata testiranja triju pomoćnih hipoteza, treća istraživačka hipoteza može se djelomično prihvatiti.

Četvrta istraživačka hipoteza glasila je:

H4: Postoji ovisnost između konzumacije alkohola i konzumacije alkoholnih pića od strane najbližih kolega.

Ovom hipotezom provjerava se zapravo efekt socijalizacije. Pri testiranju hipoteze koriste se odgovori na trinaesto i četrnaesto pitanje iz anketnog upitnika, a testiranje se vrši hi-kvadrat testom.

Odnosi navedenih dvaju obilježja dobivenog uzorka prikazani su sljedećom tablicom 2x2, u dva retka i dva stupca.

Tablica 12: Rezultati o konzumaciji alkohola od strane studenata i njihovih kolega

		Njihovi kolege i prijatelji		Total
		Konzumira	Ne konzumira	
Studenti	Ne konzumira	3	0	3
	Konzumira	103	1	104
Total		**106**	**1**	**107**

Izvor: Rezultati istraživanja.

Sljedeća tablica prikazuje rezultate testiranja nezavisnosti dvaju promatranih obilježja.

Tablica 13: Rezultati Hi-kvadrat testa (H4)

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	**0,029**	**1**	**0,865**
Continuity Correction[b]	0,000	1	1,000
Likelihood Ratio	0,057	1	0,811
Linear-by-Linear Association	0,029	1	0,865
N of Valid Cases	107		

a. 3 cells (75,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 0,03
b. Computed only for 2x2 table

Izvor: Rezultati istraživanja.

Prema podacima u tablici 13 može se vidjeti da je empirijska signifikantnost $\alpha^*=0,865$ odnosno 86,5%. S obzirom da je empirijska signifikantnost veća od nule, ne prihvaća se hipoteza o zavisnosti dvaju promatranih obilježja. Stoga se četvrta istraživačka hipoteza, koja je pretpostavljala kako postoji ovisnost između konzumacije alkohola i konzumacije alkoholnih pića od strane najbližih kolega, ne može prihvatiti.[4]

Peta istraživačka hipoteza glasila je:

H5: Postoji razlika u akademskom uspjehu između studenata koji konzumiraju alkoholnapića i onih koji ne konzumiraju alkoholna pića.

[4] Testiranjem hipoteze pomoću Spearmanovog koeficijenta korelacije, odbacuje se ista, $r = 0,016$, $\sigma= 0,866$.

Za testiranje pete hipoteze uzimaju se odgovori na šesto pitanje iz anketnog upitnika, vezani za prosječnu ocjenu ostvarenu na studiju. Pitanje vezano uz konzumaciju pića je isto kao i ranije (trinaesto) uz istu modifikaciju. Hipoteza se testira Mann-Whitney U-testom.

Sljedeća tablica prikazuje rangove uzorka studenata prema konzumaciji alkohola, dok tablica 14 prezentira rezultate Mann-Whitney U-testa.

Tablica 14: Rangovi akademskog uspjeha prema konzumaciji alkohola

	Konzumacija alkohola	**N**	**MeanRank**	**SumofRanks**
Akademski uspjeh	Ne konzumira	3	60,17	180,50
	Konzumira	104	53,82	5597,50
	Total	**107**		

Izvor: Rezultati istraživanja.

Tablica 15: Rezultati Mann-Whitney U-testa (H5)

Test Statisticsa	
	Akademski uspjeh
Mann-Whitney U	137,500
Wilcoxon W	5597,500
Z	-0,390
Asymp. Sig. (2-tailed)	**0,697**
a. GroupingVariable: Konzumacija alkohola	

Izvor: Rezultati istraživanja.

Iz tablice 15 može se uočiti kako je empirijska signifikantnost $\alpha^*=0,697$ odnosno 69,7%. Budući da je empirijska signifikantnost veća od 5% hipoteza se ne može prihvatiti. Drugim riječima, ne postoji statistički značajna razlika u rangovima akademskog uspjeha između studenata koji konzumiraju i onih koji ne konzumiraju alkohol, uz signifikantnost testa od 5%. Navedeno pak znači da se peta istraživačka hipoteza, koja je pretpostavljala da postoji razlika u akademskom uspjehu između studenata koji konzumiraju alkoholna pića i onih koji ne konzumiraju alkoholna pića, ne može prihvatiti.

Šesta istraživačka hipoteza glasila je:

H6: Postoji razlika u akademskom uspjehu s obzirom na učestalost konzumacije alkoholnih pića.

Šesta istraživačka hipoteza testirati će se korištenjem odgovora na šesto pitanje vezano za akademski uspjeh te trinaesto pitanje vezano za konzumaciju alkohola. Ovog puta će se odgovori na trinaesto pitanje uzeti u svom originalnom obliku. Hipoteze se testiraju Kruskal-Wallis testom.

Sljedeća tablica prikazuje rangove zadanog uzorka studenata prema učestalosti konzumacije alkoholnih pića, dok tablica 17 prezentira rezultate Kruskal-Wallis testa.

Tablica 16: Rangovi akademskog uspjeha prema učestalosti konzumacije alkoholnih pića

	Učestalost konzumacije	N	MeanRank
Akademski uspjeh	Nikada	3	60,17
	Nekoliko puta godišnje	27	53,06
	Jednom mjesečno	30	45,47
	Jednom tjedno	30	62,95
	Nekoliko puta tjedno	15	53,90
	Svaki dan	2	52,00
	Total	**107**	

Izvor: Rezultati istraživanja.

Tablica 17: Rezultati Kruskal-Wallis testa (H6)

Test Statistics[a,b]	
	Akademski uspjeh
Chi-Square	6,134
Df	5
Asymp. Sig.	**0,293**
a. KruskalWallis Test b. GroupingVariable: Učestalost konzumacije pića	

Izvor: Rezultati istraživanja

Iz tablice 17 može se uočiti kako je empirijska signifikantnost α*=0,293 odnosno 29,3%. Budući da je empirijska signifikantnost veća od 5% hipoteza se ne može prihvatiti. Drugim riječima, ne postoji statistički značajna razlika u rangovima akademskog uspjeha s obzirom na učestalost konzumacije alkoholnih pića, uz signifikantnost testa od 5%.

Sedma istraživačka hipoteza glasila je:

H7: Učestalost konzumacije vina i učestalost konzumacije žestica značajno djeluju na akademski uspjeh.

Sedma istraživačka hipoteza testirati će se pomoću analize varijance, i to na način da će se ispitati djelovanje promjenjivih faktora (učestalost konzumacije vina i žestica) na numeričku vrijednost slučajne varijable (u ovom slučaju akademskog uspjeha za koji je korišten pokazatelj prosječne ocjene na studiju). Uvjet za ovo testiranje je da uzorci potječu iz normalnih populacija i da imaju jednake varijance (Pivac, 2010). Za svaki promjenjivi faktor postavljaju se sljedeće hipoteze:

$H_{7,0}$ = varijanca promjenjivog faktora jednaka je nuli, odnosno djelovanje promjenjivog faktora na slučajnu varijablu nije statistički značajno.

$H_{7,1}$= varijanca promjenjivog faktora nije jednaka nuli, odnosno djelovanje promjenjivog faktora na slučajnu varijablu je statistički značajno.

Tablica 18 prikazuje rezultate analize varijance za zadani uzorak ispitanika.

Tablica 18: Rezultati analize varijance (H7)

DependentVariable: Ocjena					
Source	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	9,431[a]	17	0,555	1,425	0,144
Intercept	233,423	1	233,423	599,670	0,000
Vino Učestalost	**3,082**	**4**	**0,771**	**1,979**	**0,104**
Žestice Učestalost	**1,770**	**4**	**0,442**	**1,137**	**0,344**
Error	34,643	89	0,389		
Total	756,000	107			
Corrected Total	44,075	106			

Izvor: Rezultati istraživanja

Empirijska signifikantnost promjenjivog faktora - učestalost konzumacije vina iznosi α*=0,104 odnosno 10,4%. Budući da je empirijska signifikantnost veća od 5% može se prihvatiti nulta hipoteza, kako učestalost konzumacije vina ne djeluje značajno na akademski uspjeh.

Empirijska signifikantnost promjenjivog faktora - učestalost konzumacije žestica iznosi α*=0,344 odnosno 34,4%. Budući da je empirijska signifikantnost veća od 5% može se prihvatiti nulta hipoteza, kako učestalost konzumacije žestica ne djeluje značajno na akademski uspjeh.

Sukladno dobivenim rezultatima, sedma istraživačka hipoteza, koja je pretpostavljala kako učestalost konzumacije vina i učestalost konzumacije žestica značajno djeluju na akademski uspjeh, ne može se prihvatiti.

4.4. Osvrt na provedeno istraživanje

U ovom dijelu rada testirane su istraživačke hipoteze postavljene na početku ovog istraživanja. Tablica 19 prikazuje rezultate testiranja hipoteza.

Tablica 19: Rezultati testiranja hipoteza

H	Opis	Rezultat
H1	Ne postoji razlika u konzumaciji alkoholnih pića s obzirom na spol.	Prihvaćena
H2	Ne postoji razlika u konzumaciji alkohola s obzirom na dohodak.	Djelomično prihvaćena
H3	Ne postoji razlika u planiranom smanjenju potrošnje alkoholnih pića u slučaju rasta cijena pića, s obzirom na dohodak.	Djelomično prihvaćena
H4	Postoji ovisnost između konzumacije alkohola i konzumacije alkoholnih pića od strane najbližih kolega.	Nije prihvaćena
H5	Postoji razlika u akademskom uspjehu između studenata koji konzumiraju alkoholna pića i onih koji ne konzumiraju alkoholna pića.	Nije prihvaćena

H6	H6: Postoji razlika u akademskom uspjehu s obzirom na učestalost konzumacije alkoholnih pića.	Nije prihvaćena
H7	Učestalost konzumacije vina, te učestalost konzumacije žestica značajno djeluje na akademski uspjeh.	Nije prihvaćena

Prva istraživačka hipoteza, koja je pretpostavljala da ne postoji razlika u konzumaciji alkoholnih pića s obzirom na spol, je prihvaćena. Time su potvrđeni nalazi recentnijih istraživanja koja također nisu nalazila značajne razlike u konzumaciji alkoholnih pića s obzirom na spol, a koja su kao glavni razlog tome navela uspon feminizma i općenito promjenu uloge žene u društvu.

Druga istraživačka hipoteza, koja je pretpostavljala da ne postoji razlika u konzumaciji alkohola s obzirom na dohodak, djelomično je prihvaćena. Odluka o (ne)prihvaćanju donesena je na temelju testiranja triju pomoćnih hipoteza, pri čemu je svaka hipoteza bila vezana uz drugu vrstu alkoholnog pića. Rezultati su pokazali kako razlike nema kada je u pitanju konzumacija vina i žestica, ali da postoji u slučaju piva.

Treća istraživačka hipoteza, koja je pretpostavljala da ne postoji razlika u planiranom smanjenju potrošnje alkoholnih pića u slučaju rasta cijene pića s obzirom na dohodak, je djelomično prihvaćena. Naime razlika se nije pokazala značajnom kod vina, ali zato jest kod piva i žestica. Statistička značajnost za konzumaciju žestica je na graničnom nivou te bi minimalno povećanje broja ispitanika moglo dovesti do drugačijih rezultata.

Četvrta istraživačka hipoteza pretpostavljala je da postoji ovisnost između konzumacije alkohola i konzumacije alkoholnih pića od strane kolega, a koja je na temelju rezultata istraživanja odbačena. Time se može zaključiti kako socijalizacija kod studenata Ekonomskog fakulteta u Splitu ne predstavlja važnu determinantu potražnje za alkoholnim pićima.

Peta istraživačka hipoteza pretpostavljala je kako postoji razlika u akademskom uspjehu između studenata koji konzumiraju alkoholna pića i onih koji ne konzumiraju. Hipoteza je testirana Mann-Whitney U-testom i nije prihvaćena.

Šesta istraživačka hipoteza, koja je pretpostavljala kako postoji razlika u akademskom uspjehu s obzirom na učestalost konzumacije alkoholnih pića, također nije prihvaćena.

Sedma istraživačka hipoteza, koja je pretpostavljala kako učestalost konzumacije vina i učestalost konzumacije žestica značajno djeluju na akademski uspjeh, nije prihvaćena.

5. ZAKLJUČAK

Alkohol je pojam koji je svima poznat i prihvaćen je u svim zemljama iako su brojne štetne posljedice koje nastaju zbog konzumacije alkohola. Konzumacija alkohola dovodi do niza promjena kako kod pojedinca tako i kod društva u cjelini.

Cilj ovog rada bio je proučiti i istražiti determinante potražnje za alkoholnim pićima među studentima. Kao uzorak za istraživanje odabrani su studenti Ekonomskog fakulteta u Splitu koji su putem online upitnika odgovarali na pitanja vezana uz studiranje i konzumaciju alkohola. Prema rezultatima ovog istraživanja čak 97,2% studenata, od toga 1/3 studenata alkohol konzumira bar jednom tjedno. Od ponuđenih skupina alkoholnih pića ispitanici najčešće konzumiraju žestice. Također, prema podacima iz istraživanja vidljivo je da konzumacija alkohola ne utječe na akademski uspjeh. Buduća istraživanja trebala bi imati veći uzorak i eventualno studente i s drugih sastavnica Sveučilišta, kako bi se ponovno provjerio utjecaj konzumacije alkohola na akademski uspjeh koji se u ranijim istraživanjima pokazao negativnim i statistički značajnim.

Posebnu pozornost društvo treba posvetiti sprječavanju mladih u konzumaciji alkohola. Dok se u većini zemalja konzumacija alkohola među mladima smanjuje, u Hrvatskoj broj mladih koji konzumiraju alkohol konstantno raste, što upućuje na veličinu problema. Ispijanje alkohola među mladima predstavlja uobičajen način zabave. Hrvatska bi se trebala voditi primjerom Islanda koji je svojim modelom uspio smanjiti konzumaciju alkohola među mladima. Program je poticao mlade da provode više vremena sa roditeljima, ograničavao se boravak na ulici u večernjim satima, država je financirala različite vrste rekreativnih aktivnosti te se mlade poticalo na sport.

Nadalje, pravovremena intervencija i prevencija od strane stručnjaka, kao i pružanje pomoći mladima koji imaju problem s konzumacijom alkohola, važne su za sprječavanje posljedica koje uzrokuje alkohol, ali i ono najvažnije, temelj su za zdravu populaciju u budućnosti. Poželjno je intenzivnije provođenje u osnovnim i srednjim školama kao i na fakultetima kako bi se mlade dodatno osvijestilo i informiralo o problemima i posljedicama konzumacije alkohola. Dodatna pomoć mladima može biti i osnivanje savjetovališta pri sveučilištima kako bi oni koji imaju problem mogli dobiti pravovremenu i stručnu pomoć.

LITERATURA

1. Anderson, P. i Baumberg, B. (2006).Alcoholin Europe, [Internet], raspoloživo na:https://ec.europa.eu/health/ph_determinants/life_style/alcohol/documents/alcohol_europe.pdf, [25.04.2020.].
2. Andrienko, Y. i Nemtsov, A. (2005). Estimation of individual demand for alcohol. *Economics Education and Research Consortium Working Paper Series, 5(10).*
3. Berkowitz, A.D. i Perkins, H.W. (1986). Problem drinking among college students: A review of recent research. *Journal of American College Health, 35(1),* 21-28.
4. Browning, M. i Collado, M.D. (2007). Habits and heterogeneity in demands: a panel data analysis. *Journal of Applied Econometrics, 22(3)*, 625-640.
5. Bodford, J. i Hussong, A. (2013). ModeratorsoftheRelationshipBetweenReligiosityandAlcoholUseinCollegeStudents. *Journalofpsychology&theology*, 41(1), 78-93
6. Cappelli, L., Brkić, E. i Lučić, J. (2014). Industrija vina i žestokih pića, [Internet], raspoloživo na: http://finance.hr/wp-content/uploads/2017/04/2014-02-11-Vinarska.pdf, [23.07.2018.].
7. Center on addiction, (2018), [Internet], raspoloživo na: https://www.centeronaddiction.org/, [28.07.2018.].
8. Čulo A., Jurković D. (2016), Prevencija i intervencije u zdravstvenoj njezi djece kod intoksikacije psihoaktivnih supstanci, Split, Hrvatska proljetna pedijatrijska škola – Zbornik radova za medicinske sestre, 79-85.
9. Davoren, M.P., Shiely, F., Byrne, M. i Perry, I.J. (2015). Hazardous alcohol consumption among university students in Ireland: a cross-sectional study. *BMJ open, 5(1),*1-8.
10. Engs, R.C. (1977). Drinking patterns and drinking problems of college students. *Journal of Studies on Alcohol, 38(11),* 2144-2156.
11. Engs, R. i Hanson, D. (1990). Gender differences in drinking patterns and problems among college students: A review of the literature.
12. ESPAD, (2015). ESPAD Report 2015, [Internet], raspoloživo na:http://www.espad.org/sites/espad.org/files/ESPAD_report_2015.pdf, [25.03.2020.].

13. Hoeppner, B.B., Paskausky, A.L., Jackson, K.M. i Barnett, N.P. (2013). Sex differences in college student adherence to NIAAA drinking guidelines. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research, 37(10),* 1779-1786.
14. Karam, E., Kypri, K. i Salamoun, M. (2007). AlcoholUseAmongCollegeStudents: AnInternationalPerspective. *CurrentOpinioninPsychiatry, 20,* 213-221.
15. Kirin (2019), Global BeerConsumptionbyCountryin 2018 [Internet], raspoloživo na: https://www.kirinholdings.co.jp/english/news/2019/1224_01.html#anc03, [22.03.2020.].
16. Narodne novine, (2017). Zakon o trošarinama. *Narodne novine d.d.,* br. 115/16.
17. Narodne novine, (2017). Zakon o lokalnim porezima. *Narodne novine d.d.*, br. 101/17.
18. Nelson, J.P. (2013). Meta-analysis of alcohol price and income elasticities – with corrections for publication bias. *Health Economics Review. 3(17),* 1-10.
19. OIV: InternationalOrganisationof Vine andWine[Internet], raspoloživo na:http://www.oiv.int/en/[23.04.2020.]
20. Pavić, I., Benić, Đ. i Hashi, I. (2009). *Mikroekonomija*. Ekonomski fakultet. Split
21. Pejnović Franelić, I., Kuzman, M., Pavić Šimetin, I., Mayer, D., RojnićPalavra, I., Pejak, M. (2011). Navike i ponašanja u vezi sa zdravljem studenata prve godine studija Sveučilišta u Zagrebu i Rijeci, [Internet], raspoloživo na: https://hzjz.hr/wp-content/uploads/2013/11/ESPAD_studenti.pdf[30.03.2020.].
22. Planet Youth, raspoloživo na:https://planetyouth.org/, [30.04.2020.].
23. Statista, (2015).Distilledspiritsconsumptionworldwidein 2015, byleadingcountries, [Internet], raspoloživo na:https://www.statista.com/statistics/270218/spirits-consumption-worldwide-by-country/,[26.03.2020.].
24. Statista, (2018). Percapitawineconsumptionworldwidein 2014 and 2018, bycountry (inliters),[Internet], raspoloživo na: https://www.statista.com/statistics/232754/leading-20-countries-of-wine-consumption/, [27.03.2020.].
25. Statista, (2020). AlcoholicbeveragesinSouth Korea - Statistics&Facts, [Internet], raspoloživo na:https://www.statista.com/topics/5348/alcoholic-beverages-in-south-korea/, [23.04.2020.].
26. Sveučilište u Zadru, (2009). Projekt Zdravi student, [Internet], raspoloživo na: https://www.unizd.hr/savjetovaliste/dosadasnje-aktivnosti/zdravi-student[30.03.2020.].
27. Šestan, J. (2007): Stavovi i navike pijenja alkohola među studentima Sveučilišta u Zadru. Zdravlje školske djece i studenata

28. Štampar, A. (2015). Alkohol i mladi, [Internet], raspoloživo na: http://www.stampar.hr/sites/default/files/sluzbe/docs/2015/brosura-alkoholimladi-roditelji-web.pdf[18.03.2020.]
29. Trotter, R.T. (1982). Ethnic and sexual patterns of alcohol use: Anglo and Mexican America college students. *Adolescence, 17(66),* 305-325.
30. Udruženje proizvođača piva, slada i hmelja, Hrvatska gospodarska komora [Internet], raspoloživo na: https://udruzenjepivara.hr/o-nama/o-udruzenju/[18.03.2020.]
31. Upcraft, M.L. (2002). Today's first year students and alcohol, [Internet], raspoloživo na:https://www.collegedrinkingprevention.gov/media/Journal/CDP_Todays_First_Year_Students_and_Alcohol_Release.pdf, [23.07.2018.].
32. Uvodić-Đurić D. (2007), Mladi i alkohol, Čakovec, Autonomni centar – ACT
33. Verčić, A.T., Sinčić, D. i Vokić, N.P. (2010). Priručnik za metodologiju istraživačkog rada: kako osmisliti, provesti i opisati znanstveno i stručno istraživanje. *MEP*, Zagreb.
34. Vukadin, I.R., Rihtarić, M.L. i Kranželić, V. (2014). Ispitivanje kvalitete života studenata u Republici Hrvatskoj, [Internet], raspoloživo na: https://drogeiovisnosti.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Istra%C5%BEivanja/Ispitivanje_kvalitete_zivota_studenata_u_RH.pdf, [30.07.2018.].
35. White, A. i Hingson, R. (2014). The Burden of Alcohol Use. *Alcohol Research, 35(2),* 201-2018.
36. WHO, (2018): Global Status Report on Alcoholand Health 2018, [Internet], raspoloživo na:https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/274603/9789241565639-eng.pdf?ua=1[28.03.2020.]
37. WHO, (2018): World Health Statistics dana visualizationsdashboard, [Internet], raspoloživo na: https://apps.who.int/gho/data/node.sdg.3-5-viz?lang=en [17.03.2020.]
38. World SpiritsAlliance, (2019): [Internet], raspoloživo na: https://www.worldspiritsalliance.com/who-we-are/[05.04.2020.]

PRILOZI

Prilog 1: Anketni upitnik

Poštovane studentice i studenti Ekonomskog fakulteta u Splitu,

Pred Vama se nalazi anketni upitnik čiji će se rezultati koristiti za izradu diplomskog rada na temu „Determinante potražnje za alkoholnim pićima“. Obzirom na specifičnost trenutne situacije molim Vas da procijenite vaše uobičajeno ponašanje, tj. ponašanje prije proglašenja pandemije. Anketa je u potpunosti anonimna, a dobiveni podaci će se koristiti samo u svrhu pisanja diplomskog rada. Unaprijed zahvaljujem na Vašem vremenu.

1. Spol

a) Muško

b) Žensko

2. Dob

a) 18-20 godina

b) 21-23 godine

c) 24-26 godina

d) 27 godina i više

3. Status studenta

a) Redovni

b) Izvanredni

4. Vrsta studija kojeg trenutno pohađate

a) Preddiplomski studij

b) Stručni studij

c) Diplomski studij

d) Specijalistički diplomski studij

e) Poslijediplomski studij

5. Koja ste godina studija

a) 1. godina

b) 2. godina

c) 3. godina

d) 4. godina

e) 5. godina

6. Koja je Vaša prosječna ocjena ostvarena na studiju kojeg trenutno pohađate?

a) Dovoljan (2)

b) Dobar (3)

c) Vrlo dobar (4)

d) Odličan (5)

7. Tijekom akademske godine živim u:

a) Obiteljskom domu

b) Unajmljujem stan u privatnom smještaju

c) Unajmljujem sobu u privatnom smještaju

d) Studentskom domu

8. Koja je najviša završena razina obrazovanja Vašeg oca?

a) Trogodišnja srednja škola

b) Četverogodišnja srednja škola

c) VŠS (uključuje tzv. „stari“ dvogodišnji studij te „bolonjski“ preddiplomski studij“)

d) VSS (uključuje tzv. „stari“ četverogodišnji studij te „bolonjski“ diplomski studij)

e) Poslijediplomski specijalistički studij - titula “sveučilišni specijalist” (univ. spec.)

f) Magisterij – titula „magistar znanosti“

g) Poslijediplomski sveučilišni studij – titula „doktor znanosti“

9. Koja je najviša završena razina obrazovanja Vaše majke?

a) Trogodišnja srednja škola

b) Četverogodišnja srednja škola

c) VŠS (uključuje tzv. „stari“ dvogodišnji studij te „bolonjski“ preddiplomski studij“)

d) VSS (uključuje tzv. „stari“ četverogodišnji studij te „bolonjski“ diplomski studij)

e) Poslijediplomski specijalistički studij - titula “sveučilišni specijalist” (univ. spec.)

f) Magisterij – titula „magistar znanosti“

g) Poslijediplomski sveučilišni studij – titula „doktor znanosti“

10. Osnovni izvor financiranja studentskog života:

a) Džeparac koji dobivam od roditelja

b) Studentski povremeni posao/poslovi

c) Stipendija

d) Stalno zaposlenje

11. Visina Vašeg mjesečnog dohotka je:

a) Do 1.000 HRK

b) Od 1.001 do 2.000 HRK

c) Od 2.001 do 3.000 HRK

d) Od 3.001 do 4.000 HRK

e) Više od 4.001 HRK

12. Visina mjesečnog dohotka Vašeg kućanstva je:

a) Do 4.000 HRK

b) Od 4.001 do 6.000 HRK

c) Od 6.001 do 8.000 HRK

d) Od 8.001 do 10.000 HRK

e) Više od 10.001 HRK

13. Koliko često konzumirate alkoholna pića?

a) Nikada

b) Nekoliko puta godišnje, isključivo u posebnim prilikama (rođendani, svadbe, itd.)

c) Jednom mjesečno

d) Jednom tjedno

e) Nekoliko puta tjedno

f) Svaki dan

14. Konzumiraju li Vaši najbliži kolege i prijatelji alkoholna pića?

a) DA

b) NE

15. Koju vrstu alkoholnog pića najčešće konzumirate?

a) Pivo

b) Vino

c) Žestice

d) Ne konzumiram alkoholna pića

16. Koliko često konzumirate pivo?

a) Nikada

b) Nekoliko puta godišnje, isključivo u posebnim prilikama (rođendani, svadbe, itd.)

c) Jednom mjesečno

d) Jednom tjedno

e) Nekoliko puta tjedno

f) Svaki dan

17. Biste li smanjili potrošnju piva u slučaju rasta cijene piva, uz sve ostalo neprimijenjeno?

a) DA

b) NE

c) Ne konzumiram pivo

18. Biste li povećali potrošnju piva u slučaju rasta dohotka , uz sve ostalo neprimijenjeno?

a) DA

b) NE

c) Ne konzumiram pivo

19. Koliko često konzumirate vino?

a) Nikada

b) Nekoliko puta godišnje, isključivo u posebnim prilikama (rođendani, svadbe, itd.)

c) Jednom mjesečno

d) Jednom tjedno

e) Nekoliko puta tjedno

f) Svaki dan

20. Biste li smanjili potrošnju vina u slučaju rasta cijene vina, uz sve ostalo neprimijenjeno?

a) DA

b) NE

c) Ne konzumiram vino

21. Biste li povećali potrošnju vina u slučaju rasta dohotka , uz sve ostalo neprimijenjeno?

a) DA

b) NE

c) Ne konzumiram vina

22. Koliko često konzumirate žestice?

a) Nikada

b) Nekoliko puta godišnje, isključivo u posebnim prilikama (rođendani, svadbe, itd.)

c) Jednom mjesečno

d) Jednom tjedno

e) Nekoliko puta tjedno

f) Svaki dan

23. Biste li smanjili potrošnju žestica u slučaju rasta cijene žestica, uz sve ostalo neprimijenjeno?

a) DA

b) NE

c) Ne konzumiram žestice

24.Biste li povećali potrošnju žestica u slučaju rasta dohotka , uz sve ostalo neprimijenjeno?

a) DA

b) NE

c) Ne konzumiram žestice

POPIS GRAFIKONA I TABLICA

GRAFIKONI

Grafikon 1. Krivulja potražnje 8

Grafikon 2: Cjenovna elastičnost potražnje 11

Grafikon 3: Savršeno neelastična potražnja i savršeno elastična potražnja 12

Grafikon 4 : Potrošnja piva po glavi stanovnika u 2018. godini (u litrama) 17

Grafikon 5: Potrošnja vina po glavi stanovnika u 2018. godini (u litrama) 18

Grafikon 6: Potrošnja žestica po glavi stanovnika u 2015. godini (u litrama) 19

TABLICE

Tablica 1: Potrošnja alkohola po glavi stanovnika, u litrama prema WHO regijama, 2016 16

Tablica 2: Osnovna statistika uzorka 24

Tablica 3: Osnovna statistika uzorka - nastavak 25

Tablica 4: Statistika uzorka – konzumacija alkoholnih pića 26

Tablica 5: Statistika uzorka – konzumacija alkoholnih pića, nastavak 27

Tablica 6: Rangovi konzumacije alkohola prema spolu 29

Tablica 7: Rezultati Mann-Whitney U-testa (H1) 29

Tablica 8: Rangovi konzumacije piva, vina i žestica prema dohotku 31

Tablica 9: Rezultati Kruskal-Wallis testa ($H_{2,1}$, $H_{2,2}$, $H_{2,3}$) 31

Tablica 10: Rangovi planiranog smanjenja potrošnje, piva, vina i žestica prema dohotku 33

Tablica 11: Rezultati Kruskal-Wallis testa ($H_{3,1}$, $H_{3,2}$, $H_{3,3}$) 33

Tablica 12: Rezultati o konzumaciji alkohola od strane studenata i njihovih kolega 35

Tablica 13: Rezultati Hi-kvadrat testa (H4) 35

Tablica 14: Rangovi akademskog uspjeha prema konzumaciji alkohola 36

Tablica 15: Rezultati Mann-Whitney U-testa (H5) 36

Tablica 16: Rangovi akademskog uspjeha prema učestalosti konzumacije alkoholnih pića ... 37

Tablica 17: Rezultati Kruskal-Wallis testa (H6) 37

Tablica 18: Rezultati analize varijance (H7) 38

Tablica 19: Rezultati testiranja hipoteza 39

SAŽETAK

Konzumacija alkohola je učestala pojava među svim narodima i kulturama koja seže u daleku prošlost.Unatoč doprinosu kojeg industrija alkoholnih pića ima na svjetsko gospodarstvo ne smije se zanemariti njegov negativan učinak na zdravlje pojedinaca i društva. S obzirom da sve veći broj mladih ljudi konzumira alkohol postavlja se pitanje postoje li određene karakteristike koje determiniraju konzumaciju alkohola.

Cilj ovog rada bio je proučiti i istražiti determinante potražnje za alkoholnim pićima među studentima. Kao uzorak za istraživanje odabrani su studenti Ekonomskog fakulteta u Splitu koji su putem online upitnika odgovarali na pitanja vezana uz demografska obilježja i konzumaciju alkohola. Pri obradi podataka korišteni su neparametrijski statistički postupci.

Kao značajna determinanta izdvojio se osobni dohodak, ali samo za konzumaciju piva i žestokih pića. Ostale testirane varijable nisu se izdvojile kao značajne determinante.

Ključne riječi: potražnja, determinante potražnje, alkohol, vino, pivo, žestice, studenti

SUMMARY

Alcohol consumption is a common occurrence among all nations and cultures dating back to the distant past. Despite the contribution of alcoholic beverage industry to the global economy, its negative impact on the health of individuals and society cannot be ignored.Given the apparent increasing alcohol consumption especially among young people, the question arises as to whether there are certain characteristics that determine alcohol consumption.

The aim of this paper was to study and investigate the determinants of demand for alcoholic beverages among students. As a sample for the research, students of the Faculty of Economics in Split have been selected to answer questions related to the study and consumption of alcohol via an online questionnaire. Non-parametric statistical procedures were used in data processing.Personal income was singled out as a significant determinant, but only for the consumption of beer and spirits. Other tested variables did not stand out as significant determinants.

Keywords: demand, determinants of demand, alcohol, wine, beer, spirits, students